

Міністерство освіти та науки України
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Циклова комісія дисциплін
видавничої справи та редагування

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

РЕДАКЦІЙНА ПІДГОТОВКА ЗАГАЛЬНОПОЛІТИЧНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ГАЗЕТИ

Виконала:

студентка групи В-41

відділення комп'ютерних та
видавничих технологій

Клапоушко Вікторія Іванівна

Науковий керівник:

Зубик Юлія Василівна

Оцінка_____

Клапоушко В. І. Редакційна підготовка загальнополітичної регіональної газети. Рукопис.

Дипломна робота на здобуття кваліфікації молодшого спеціаліста зі спеціальності «Журналістика». Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола. Тернопіль, 2020. 74 с.

Дипломна робота присвячена дослідженню редакційної підготовки загальнополітичної регіональної газети. Окреслено історію становлення загальнополітичних газетних видань на Тернопільщині та їх репертуар. Розглянуто типологічні засади загальнополітичної газети, описано типологію для цього виду видавничої продукції. Схарактеризовано роботу редактора над композицією газети в цілому та матеріалів у ній, над його мовою та стилем, фактичним матеріалом та художньо-графічним оформленням.

Особливості редакторської підготовки регіональної загальнополітичної газети проаналізовано на прикладі дослідження матеріалів газет «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день», «Номер один», «Нова Тернопільська газета».

Ключові слова: газета, загальнополітична газета, регіональна газета, газетне видання, редагування, редактор.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНОПОЛІТИЧНИХ ГАЗЕТ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ.....	7
1.1. Класифікація газетних видань та місце серед них загальнополітичної газети	7
1.2. Історія становлення загальнополітичних газет на Тернопіллі.....	15
1.3. Репертуар загальнополітичних газет тернопільського краю	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РЕДАКЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАГАЛЬНОПОЛІТИЧНОЇ ГАЗЕТИ	25
2.1. Специфіка та етапи підготовки матеріалу до друку в газету	25
2.2. Робота редактора над фактичним матеріалом	27
2.3. Композиційні норми редагування газетного видання	32
2.4. Робота над мовою і стилем	36
2.5. Художньо-графічне оформлення газетного видання.....	39
РОЗДІЛ 3. РЕДАКЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОПОЛІТИЧНИХ ГАЗЕТ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ.....	44
3.1. Аналіз газети «Свобода плюс Тернопільщина»	44
3.2. Аналіз газети «Наш день».....	47
3.3. Аналіз газети «Нова Тернопільська газета»	50
3.4. Аналіз газети «Номер один».....	52
3.5. Порівняльна характеристика загальнополітичних регіональних газет.....	54
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Розвиток видавничої справи зумовлює потребу у розумінні та знанні шляхів вдосконалення текстових періодичних матеріалів, якими займається редактор.

Редактор – співробітник редакції, в обов'язки якого входить аналіз, оцінка тексту, внесення необхідних змін до структури тексту. Робота редактора полягає в уміннях та навичках професійно працювати з виданнями, які мають різне цільове призначення, матеріальну конструкцію та інформаційну ознаку [38].

Редактор періодичних видань, а саме газет, спрямовує свою роботу на вдосконалення газетного тексту у зв'язку з підготовкою його до друку. Опрацювання редактором мови та стилю у загальнополітичних текстах залежить від того, наскільки редактор орієнтується у цій сфері та передбачає якнайпростіше подати матеріал зрозумілою мовою.

Загальнополітичні періодичні видання – видання, які видаються регулярно, визначаються кількістю його чисел чи випусків за певний проміжок часу на політичну тематику [15].

Загальнополітичні тижневики видаються не лише для спеціалістів, а й для людей, які зацікавлені певною темою. Редактор повинен дотримуватися усіх вимог редагування загальнополітичних газетних текстів.

Тема є **актуальною**, оскільки сьогодні загальнополітичні видання повинні бути джерелом актуальної для суспільства та достовірної інформації, відтак робота всього редакційного колективу над цими виданнями потребує розгляду та вдосконалення.

Метою дипломної роботи є дослідження редакційної підготовки загальнополітичної регіональної газети.

Завдання дипломної роботи:

- визначити типологію газетних видань;
- розглянути історію виникнення загальнополітичних газет на Тернопіллі;

- дослідити асортимент загальнополітичних газет Тернопільщині;
- описати методику редакційної підготовки загальнополітичної газети;
- здійснити редакторський аналіз загальнополітичних газет Тернопілля (на прикладі матеріалів газет «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день», «Номер один», «Нова Тернопільська газета»).

Об’єктом дослідження є редакційна підготовка загальнополітичної регіональної газети.

Предметом дослідження є аналіз редакційної підготовки загальнополітичних регіональних газет «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день», «Номер один», «Нова Тернопільська газета».

Новизну дослідження показує те, що вперше проведено огляд роботи редактора над загальнополітичними регіональними виданнями: над фактичним матеріалом, над етапами та підготовкою матеріалу до друку в газету, над композиційними нормами, мовою та стилем, художньо-графічним оформленням газетних видань за матеріалами газет Тернопілля.

Огляд наукової літератури: типологію газетних видань описали С. А. Гурьєва, В. В. Московцева, В. М. Владимиров у науковій розвідці «Основи теорії журналістики в поняттях та коментарях», С. Г. Корконосенко у праці «Соціологія друкованої преси». Історію регіональної газети висвітлюють Т. В. Решетука у праці «Українські періодичні видання Тернопілля доби національно-визвольних змагань українського народу 1918-1919 років» та М. Галушко в дослідженні «Українські часописи Тернополя і Тернопільщини (1886–1944 рр.)». Загалом роботу редактора над загальнополітичною регіональною газетою досліджували Ж. В. Колоїз, А. І. Власюк, Р. С. Белзецький.

Методологічна база досліджень: у дипломній роботі використовується метод аналізу. Цей метод використаний при розгляді загальнополітичних регіональних видань: їх зовнішнього та внутрішнього оформлення, роботи редактора над фактичним матеріалом, роботи над мовою та стилем та

композиційними нормами редагування газетного видання; використовується метод індукції, в якому судження ведуться від фактів до конкретних висновків; опис газетних видань, які існували та існують сьогодні на Тернопільщині.

Матеріалом дослідження є загальнополітичні регіональні газетні видання «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день», «Номер один», «Нова Тернопільська газета».

Теоретичне значення полягає у вивченні роботи редактора над загальнополітичними регіональними газетними виданнями.

Практичне значення: дипломна робота може використовуватися фахівцями у видавничій сфері, студентами у навчальних цілях та особами, які зацікавлені цією темою.

Структура. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та додатків (6 позицій).

Загальний обсяг роботи становить 74 сторінк. Обсяг основного тексту становить 65 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНОПОЛІТИЧНИХ ГАЗЕТ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

1.1. Класифікація газетних видань та місце серед них загальнополітичної газети

Важливими засобами масової інформації для суспільного життя є періодичні друковані видання, які, насамперед, інформують людей про те, що відбувається у їх місті чи країні, формують громадську думку. Німецький дослідник Ніклас Луман вважає, що «головною для новітніх газет є функція створення комунікативного середовища для всіх суб'єктів суспільного життя» [50, с.3-4]. Представником періодики є газетне видання.

«Газетне видання – аркушеве видання, видавничо пристосоване до його специфіки» [15]. Термін «газетне видання» – ознака матеріальної конструкції у ДСТУ.

Як вид періодичних та продовжуваних видань, «газета – періодичне газетне видання, що виходить через певні, короткі проміжки часу, містить оперативну інформацію й публікації з актуальних суспільно-політичних, наукових, виробничих та інших питань, а також літературно-художні твори й рекламу» [15]. Однак з погляду вживання термінології у видавничій практиці «газетне видання» та «газета» є синонімічними.

Характерними рисами для газетних видань є актуальність змісту, оперативність, масове розповсюдження, а найголовніше – відповідність назви змісту тексту. Газета містить офіційні матеріали, літературу, рекламу та різноманітні розважальні матеріали.

Предметом газетної інформації вважається поточна подія та факт. У газеті розміщуються інформаційні жанри (заметка, звіт, репортаж, інтерв'ю). Для інформаційних жанрів у газетному виданні характерні оперативність, новизна та фактаж. Для аналітичних жанрів (кореспонденція, стаття, огляд, лист, огляд) характерні такі ознаки: аналіз, узагальнення, висновки, рекомендації. Ознаками художньо-публіцистичних жанрів (замальовка, нарис, памфлет, фейлетон та

есе) є: враження від події, інформаційність, образність, відгук на суспільно важливу подію, документалізм.

Періодичні видання, у тому числі й газетні видання, на видавничому ринку різноманітні. Для їх структуризації за видовими ознаками дослідники преси їх типологізують.

В. В. Московцева вважає, що типологія друкованих ЗМІ за різними ознаками неабияк необхідна: по-перше, для дійсної професійної, висококваліфікованої оцінки того чи іншого видання [24, с. 16], по-друге, типологія допомагає зрозуміти місце видань у системі ЗМІ.

За ДСТУ 3017:2015 «Видання. Основі види. Терміни та визначення понять» розглядаємо деякі пункти загальної класифікації періодичних видань:

1. За часом випуску:
 - щоденні – ті, що видаються щодня;
 - щотижневі – ті, що видаються кожного тижня;
 - щомісячні – ті, що видаються кожного місяця;
 - щорічні – ті, що видаються один раз в рік.
2. За профілем:
 - спеціалізовані – для кваліфікованих спеціалістів у будь-якій галузі чи осіб, які в цьому зацікавлені;
 - для широкого кола читачів.
3. За функціональною ознакою:
 - загальнополітичні – систематично висвітлюють питання внутрішньої та зовнішньої політики держави, міжнародне життя, діяльність місцевих адміністрацій та громадських об'єднань;
 - спеціалізовані – систематично висвітлює окремі проблеми суспільного життя, науки, техніки, культури та інших сфер діяльності;
 - спеціальний випуск – газета, яка присвячена спеціальній темі або підготовлено з якоїсь нагоди для оперативного доведення потрібної інформації до читача.

С. А. Корконосенко поділяє [28, с. 13] газетні видання на такі типи:

За регіонами розповсюдження:

- транснаціональні – газети міжнародного розповсюдження, які охоплюють кілька країн;
- національні – газети однодержавного спрямування;
- регіональні – ті, які видаються у певному регіоні;
- місцеві – газети міста або територіального округу.

За засновником:

- державні (в процесі роздержавлення медіа в Україні таких газет залишилося мало);
- недержавні – не залежать від політичних партій, установ чи організацій.

За аудиторною характеристикою дослідник преси класифікує газети за віковою, статевою, професійною, конфесійною ознакою – розрахована на читачів певної релігії.

За змістовим наповненням преса в дослідженні Корконосенка представлена:

- якісним типом – преса із точним та достовірним висвітленням фактів та подій, в якій можуть поєднуватися інформаційні та аналітичні жанри;
- масовим типом – преса, розрахована на найбільш широке коло аудиторії з невисокими запитами щодо етики та дотримання стандартів.

Окрім вище названих ознак С. А. Корконосенко класифікує газети за періодичністю, тиражем, об'ємом та форматом.

Дослідниця типів періодичних видань С. А. Гурьєва поділяє газетні видання на:

1. Громадсько-політичні видання – видання твору громадсько-політичної тематики [ДСТУ95]. До цих видань належать також партійні газети. Тематика відповідає політичним процесам, які відбуваються у країні.

2. Ділові видання – висвітлення інформаційних потреб ділової спільноти, а також громадського дискурсу у сфері суспільного виробництва та управління.

3. Рекламно-інформаційні видання – ці видання ознайомлюють читача із продуктом та його якостями. Засновниками таких видань є фірми, що продають рекламовану продукцію [56].

Професор В. М. Владимиров подає [8] схожу типологію періодичних видань:

1. За складом засновників:

- державні – ті, які залежать від певного підприємства чи організації, наприклад, преса політичних партій, комерційних структур та суспільних організацій;

- недержавні – ті видання, які створюються у незалежній від організацій, партій редакції.

2. За формою власності:

- державні – ті, які існують за кошти держави. На ринку преси їх залишилося досить мало, оскільки Закон України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», який прийнятий 24 грудня 2015 року, «...визначає механізм реформування друкованих засобів масової інформації, заснованих органами державної влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування» [46].

- власні – створені приватними особами, засновані на приватній власності та оперують приватним капіталом

3. За політичною організацією:

- урядові – це газети урядових організацій, які видають матеріал, що є важливим у суспільному житті;

- проурядові – це залежні від керуючої влади газети, в яких видають суспільно важливий матеріал, а саме нові закони та рішення;

- опозиційні – це незалежні від держави газети, які видають матеріал, що суперечить думці більшості.

4. За типами ЗМІ:

- газета – друковане видання на різноманітну тематику;

- електронна преса (радіомовлення, телебачення) – інформація, яка подається звук та відео;

- журнали – друковане видання, яке відрізняється від газети кількістю сторінок, інформацією та періодичністю виходу у світ;

- альманах – це різновид серійного видання, в якому одна тематика.

5. За обсягом інформаційного простору:

- ЗМІ міжнародного масштабу – це ті, які публікують інформацію про світові події;

- всеукраїнського – це ті, які видають інформацію про події, що відбуваються в Україні;

- регіонального – видається лише у певному регіоні і з новинами про цей регіон;

- обласного – це ті, які видають у певній області;

- районного – видають лише у районі.

6. За періодичністю виходу:

- щомісячні – ті, які видаються один раз в місяць;

- щотижневі – ті, які видаються один раз в тиждень;

- щоденні – ті, які видаються кожного дня.

7. За обсягом аудиторії:

- загальнополітичні – це ті, які висвітлюють міжнародне життя, внутрішню і зовнішню політику;

1. спеціалізовані – ті, які спеціалізуються на певній тематиці [23].

Як ще один варіант увагу заслуговує і типологія друкованих ЗМІ, яку запропонувала В. В. Московцева [24]. «За методом відображення дійсності: інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні. За засновником видання: урядові або регіональні урядові; незалежні, в яких засновником виступає редакційний колектив; партійні та інших громадських організацій; корпоративні, що належать до пресових груп або фірм, підприємств. За метою видання: політичні; суспільно-політичні; наукові та науково-просвітницькі; розважальні; спеціальні. Спеціальні видання водночас діляться на підгрупи:

жіночі та чоловічі; ділові, галузеві та професійні; такі, що відбивають додаткові потреби чи захоплення читачів; етнічні; релігійні; рекламні. За віком читачів: дитячі; молодіжні; для зрілого віку; для літніх людей; сімейні. За територією розповсюдження: транснаціональні; центральні або всеукраїнські; регіональні – обласні, міські, районні, зональні; локальні, чи то, як їх ще називають, багатотиражні. За періодичністю виходу: ранкові та вечірні; щоденні; щотижневики; щомісячні; видання, що виходять за спеціальними нагодами» [6], (див. ДОДАТОК А).

Ми будемо оперувати термінологією, уніфікованою у видавничій справі в ДСТУ 3017:2015 «Видання. Основні види. Терміни та визначення понять». Цей стандарт за функціональною ознакою наводить такі види газет [15]:

1. «Загальнополітична газета – газета, що систематично висвітлює питання внутрішньої та зовнішньої політики держави, міжнародне життя, діяльність місцевих адміністрацій і громадських об'єднань.

2. Спеціалізована газета – газета, що систематично висвітлює окремі проблеми суспільного життя, науки, техніки, культури та інших сфер діяльності.

3. Спеціальний газетний випуск – газета, що її присвячено спеціальній темі або підготовлено з якоїсь нагоди для оперативного доведення потрібної інформації до читача, має назву основного видання, його поточний та валовий номери (або може бути нумерованою), а також рік і дату виходу у світ.

Примітно, що в основному стандарті [15] змінюється формулювання термінології: донедавна «громадсько-політичну газету» (таке поняття зафіксоване у попередній редакції стандарту названо загальнополітичною. Відповідно дещо видозмінилася і дефініція понять.

«Громадсько-політична газета – газета, що систематично висвітлює окремі питання внутрішньої та зовнішньої політики держави та міжнародного життя». Цією термінологією українська видавнича справа та журналістикознавство послуговувалися 20 років.

Натомість «загальнополітична газета – газета, що систематично висвітлює питання внутрішньої та зовнішньої політики держави, міжнародне життя, діяльність місцевих адміністрацій і громадських об'єднань» [15].

Отже, з оновленням стандартів загальнополітична газета «розширила свої масштаби», тепер у ній можна охоплювати значно ширшу тематику.

У загальнополітичній газеті систематично висвітлюються події, які стосуються зовнішньої та внутрішньої політики держави, також міжнародного життя, діяльність партій, які існують в країні. Оскільки спеціалізована газета присвячена конкретній тематиці, то методом виключення за замовчування загальнополітична набуває універсального характеру.

Окремо варто акцентувати увагу на понятті «регіональний» в контексті типології газети. Регіональна газета охоплює лише певну область. «Регіональна преса України відіграє вагомую роль в житті місцевих громад, допомагає реалізувати прагнення людей. У цьому перевага якісної регіональної газети над загальнонаціональними виданнями» [41, с. 26].

У багатьох випадках накладу місцевих газет розходяться майже на 90 %. Такі пропорції засвідчують, що регіональна преса користується більшою популярністю, аніж найпопулярніші загальноукраїнські видання [39].

Розглянувши поняття «регіональний» в контексті загальнополітичних газет, можна стверджувати, що завдяки регіональним газетам загальнополітичні збільшують кількість читачів, оскільки публікується інформація на загальнополітичну тематику про конкретний регіон.

Загальнополітична регіональна газета – недорогий товар, який розрахований на масового споживача, товар постійного щоденного попиту, однак за функціональним навантаженням така газета є значним ресурсом формування громадської думки в суспільстві.

Ці газети впевнено домінують над іншими типами газетних видань, а теми, які піднімаються, – завжди актуальні. Кожен із вищезгаданих дослідників ставить загальнополітичні видання на перше місце, а отже, в цьому є сенс переваги цих газет над спеціалізованими.

«Функції газети – це сукупність її обов’язків перед суспільством і характер їх виконання, роль, яку відіграє газета як соціальний інститут щодо соціуму» [50, с. 12].

Відзначаються такі функції як пріоритетні [50, с. 5]:

1. Інформувати – забезпечувати інформацією про події в країні й світі, сигналізувати про стосунки з владою;
2. Корелювати – пояснювати і коментувати зміст подій та новин, забезпечувати підтримку існуючої влади і норм, домагатися консенсусу, встановлювати пріоритетність;
3. Мобілізувати – в громадських цілях проводити кампанії, що стосуються питань політики, війни, економічного розвитку та зайнятості;
4. Забезпечувати спадковість – визнавати будь-які субкультури та культурні впливи;
5. Розважати – забезпечувати засоби розслаблення, знижувати напругу.

Ці функції газета виконує у демократичному суспільстві, організовуючи на своїх шпальтах обговорення важливих соціальних проблем, надаючи можливість виступу для всіх зацікавлених громадян з широкого кола актуальних питань [50, с. 3-4].

Загальнополітичні регіональні видання має такі функції:

1. Інформувати;
2. Корелювати;
3. Мобілізувати.

«Загальнополітична газета служить каналом передачі повідомлень від носіїв до масової аудиторії. Користуючись комунікативними можливостями газети, громадяни дістають змогу сформувати свою соціально-політичну позицію, напрямки розвитку суспільної свідомості і тоді урядовці та державні діячі мають можливість вибрати найбільш прийнятний варіант розвитку політичних подій» [9].

Саме завдяки ефективному і правильному виконанню функціонального призначення загальнополітичної регіональної газети у суспільстві формується громадська думка.

Отже, типології періодичних газетних видань досліджували такі науковці як С. А. Корконосенко, С. А. Гурьев, С. П. Владимиров, В. В. Московцева. Загальнополітична газета, функціонально покликана інформувати, корелювати та мобілізувати. Загальнополітична регіональна газета є досить успішною в своєму регіоні, адже є актуальним першоджерелом цікавої інформації для зацікавлених читачів.

1.2. Історія становлення загальнополітичних газет на Тернопіллі

Перші загальнополітичні газети видавалися на Тернопільщині вже у ХХ столітті у довоєнні роки. Перша тернопільська газета «Подільський голос» виходила у 1904-1907 роках. Її редакторами були Сидір Голубович та Олексій Постригач. Уже у 1909-1912 роках почала видаватись газета «Подільське слово», виходила щоп'ятниці під керівництвом редактора Йосифа Ковальського. «На сторінках «Подільського слова» можна було прочитати не тільки інформацію про важливі рішення влади, як-от відкриття кордону з Румунією та балканськими країнами для імпорту м'яса і можливе його подешевшання та погіршення якості. Були там і статті про діяльність громадських організацій, як-от «Сокіл», а також багато оголошень – рекламки тернопільських кав'ярень, м'ясників, пароплавних фірм, готелів і навіть штучних навозів – міндобрив» [39].

У 1918 році було створено газету «Український голос», яку випускали українською мовою. А у 1919 році її перейменували на «Українські вісті», однак друк газети перервала польська окупація Тернополя. Коли ж місто відбили, то видання почало виходити не у Народній торгівлі, а в приміщеннях Вищої реальної школи і в готелі «Подільський» [11, с. 37]. Тому, як відомо, загальнополітичні газети на Тернопільщині з'являлися ще у довоєнні роки.

Загальнополітичне регіональне видання «Наша Земля» з'явилося на Тернопільщині 28 грудня 1918 року у місті Чортків. Ця газета постійно інформувала читачів про діяльність уряду: «Звертаючись до читачів, редакція окреслила програмові засади своєї діяльності: пробудження національної свідомості та утвердження незалежності етнічних українських земель. Ці теми отримали розвиток і в наступних числах видання. Як і більшість тогочасних періодичних видань, «Наша Земля» вела рубрику «Урядова часть» (згодом «Урядовий відділ»), у якій постійно інформувала читачів про діяльність уряду Української Народної Республіки, його Державних Секретаріатів, Земельної комісії» [10, с. 94].

Схожою за тематикою стала газета «Стрілець», перший номер якої вийшов 1 січня 1919 року у Тернополі за редакцією В. Пачовського. На території Західноукраїнської Народної Республіки вийшло всього 47 номерів цієї газети. Загальнополітична газета «Стрілець» виходила щоденно на 4 сторінках, великим форматом та накладом у 16 тисяч. Та вже 16 листопада припинила своє існування на Тернопільщині. Лариса Кобут у праці «Пресові видання ЗУНР: специфіка функціонування та ідеологія змістового наповнення» пише, що «...її ідеологічне призначення – «часопис для українського війська», визначило характер як редакційної політики та публікацій, так і специфіку випуску наступних номерів. Редакція не мала постійного місця і, по суті, пересувалася разом із військом, ділячи з ним і радість військових перемог, і гіркоту поразок. Місцями видання чергових випусків «Стрільця» (всього на території ЗУНР їх вийшло 47 номерів) стали Станіславів, Стрий, Борщів, Кам'янець-Подільський» [30].

Відомою регіональною газетою у Тернополі були «Українські Вісти». Газету вперше видали до друку 25 травня 1919 року. Проіснувала вона не надто довго – до 1921 року. Редагував газету «Українські Вісти» Ф. Булат. «Щоденний політичний, економічний і літературний часопис» продовжував традиції свого попередника і стояв на засадах демократичної державності, повної самостійності і цілковитої незалежності Української Держави. Як і

попередні видання, «Українські Вісти» містили «Офіційний Відділ», де друкували звернення і обіжники Державного секретаріату військових справ, постанови Української Національної Ради для Західної області Української Народної Республіки, розпорядження Державного секретаріату та повітової влади тощо. На шпальтах часопису періодично вміщували статті на суспільно-політичну тематику та новини з різних куточків України» [43, с. 28].

5 лютого 1919 року започаткували українськомовну газету і у Збаражі під назвою «Збаражське слово». Досліджуючи українські періодичні видання Тернопілля доби національно-визвольних змагань, дослідниця Тетяна Решетука пише: «Як і аналогічні органи Державного Повітового Комісаріату, часопис ставив за мету доводити до населення урядові накази та розпорядження, а також інформувати про події в повіті, Україні та світі. Особливістю видання можна вважати те, що, крім традиційної «Урядової часті», де друкували відозви, розпорядження і обіжники Державного Повітового Комісаріату, Державних секретаріатів та інформаційні повідомлення Українського телеграфного агентства у Києві, воно мало велику за обсягом «Неурядову часть», яка вміщувала багато інформативних повідомлень і суспільно-політичного чи національно-патріотичного характеру, і господарського чи просвітницького змісту» [43, с. 20].

У 1918 році активний діяч ЗУНР Петро Карманський, голова Тернопільського повітового комітету Національної Ради, власним коштом видаватиме загальнополітичний тижневик «Голос Поділля». На сторінках цієї газети, обсягом 2-4 сторінки, вміщувалися звернення повітового комісаріату, повідомлення про чергові засідання та статті на актуальні теми. Останній випуск цієї газети вийшов 24 листопада 1919 року [43, с. 17].

Окрім друкованих існували ще й рукописні видання. Одним із таких є «Сміх і Горе Січового Стрільця», яке вийшло у Крем'янці у 1919 році. Його видавав Кіш Корпусу Січових стрільців. До сьогодні не збереглося ані самого видання, ані детальних відомостей про нього [42, с.154].

Першою радянською газетою на Тернопільщині на політичну тематику стала «Червона Україна», яка виходила впродовж 17 вересня-2 жовтня 1939 року. А з 3 жовтня видавали газету «Вільне життя». У цей період відкривались газетні кіоски та магазини, які вже через місяць випускали в продаж 20 тисяч примірників загальнополітичних газет. У Тернопільській області на 1940 рік друкувалось близько 12 газет на політичну тематику [20, с. 140].

Газету «Вільне життя», яка видається і досі, випускали обсягом 4 сторінки та тиражем у 40 тисяч примірників. Відповідальним редактором був С. Кушнір. На сайті газети «Вільне життя» зазначається, що «газета була органом Тимчасового управління міста Тернополя. Від 10 грудня 1939-го вона – орган Тернопільського обкому КП(б)У та облвиконкому. Під час Другої світової випуск газети призупинився. Від листопада 1944 року до вересня 1946-го виходила в Чорткові. Від середини 2000-х редакція знаходиться на вулиці Гетьмана Сагайдачного. «Вільне життя» першим серед обласних видань ще в серпні 1990 року стало громадсько-політичним часописом Тернопілля, а 31 серпня 1991-го – незалежною громадсько-політичною газетою, видавцем якої є трудовий колектив редакції» [46].

У 1940-х роках у Збаразькому повіті виходила газета «Червоний Збараж», яку випускали щоденно по 2 сторінки тиражем 6 тисяч примірників. А загалом на Тернопільщині видавалося ще близько 10 назв: «Нове життя» (Чортківський повіт), «Прапор Волі» (Зборівський повіт), «За нове життя» (Бучацький повіт) – перший номер газети під назвою «Червона зірка» вийшов у селищі Любешів у травні 1945 року. З назвою «За нове життя» перший номер газети побачив світ 1 квітня 1965 року на чотирьох сторінках формату А3 накладом 4000 примірників. Примітно те, що виходила вона тричі на тиждень. Коштував один примірник газети 2 копійки. Головним редактором була Салун Марія Іларіонівна [20, с. 294].

Газета під назвою «Більшовик» (Підгаєцький повіт) працювала з 10 квітня 1919 до 19 липня 1925 (з перервами). На сторінках «Більшовика» вперше виступили з творами письменники Олександр Корнійчук, Іван Ле, Юрій

Яновський, Гео Шкурупій та інші. «Ленінським шляхом» (Теребовлянський повіт) – перший номер газети, яку назвали в дусі часу, – побачив світ у лютому 1930 року. На сторінках переважають публікації про хід колективізації на селі, є окремі замітки про суспільне життя, культуру і освіту. На шпальтах часопису стали з’являтися сміливіші виступи журналістів, значно розширилася тематика публікацій і ракурси висвітлення проблем, четверту сторінку заповнили творчі знахідки місцевих літераторів, розповіді про долі людські та цікавинки. Тираж сягнув за позначку 8 тисяч екземплярів.

Газета «Червоний жовтень» (Борщівський повіт) випускалася з 7 листопада 1925 року і була офіційним джерелом інформації про процеси, які відбувались в країні. «Червоні Бережани» (Бережанський повіт) – газета, що виходила у Бережанах у 1941–1942 роках двічі на тиждень (четвер, неділя). Редактор не зазначений. Обсяг газети – 2 сторінки [11, с. 76].

Газета «Ровесник» вийшла на Тернопільщині у 1966 році. Перший номер вийшов 1 січня 1967. У 1991–1996 роках виходила під назвою «Західна Україна», 1996 – 2002 – молодіжна газета «Ровесник». За словами Володимира Андрійшина, з кінця 2016 року газета відновлена в інтернеті. «Інтернет-видання «Ровесник» [7] створено у січні 2017 року як електронну версію обласної молодіжної газети «Ровесник», що припинила свій паперовий випуск у 1990-х роках. [7].

Газета «Зоря комунізму» заснована у грудні 1939 році в Чорткові. З вересня 1990 р. виходить під назвою «Голос народу». Засновники: Чортківська районна рада народних депутатів, районна партійна організація, колектив редакції. Достовірної інформації про першого редактора цієї газети немає, пізніше редакторами газети «Зоря комунізму» стали Володимир Петровський та Сергій Веріженко [7].

«Подільське слово» – тижневик, газета Тернопільської районної ради. Заснована у березні 1967 року. «Часопис виходив тричі (1967–1989), двічі (1989–1996) на тиждень, нині – щоп’ятниці. Наклад – 2580 примірників. 4 сторінки – кольорові, решта – чорно-білі. Розповсюджується передплатою і

вродзріб у Тернополі і селах Тернопільського району. У 2004–2008 рр. при газеті виходив часопис «Дорожник». Раз у місяць на шпальтах газети виходить чотиристорінкове видання Байковецької сільської ради «Байківці і байківчани» [10, с.93].

Відомою на Тернопільщині загальнополітичною газетою є «Діалог» – щотижнева газета Кременецької районної ради та Кременецької РДА (від січня 1992 року). Заснована у вересні 1939 року як орган районного комітету КП під назвою «Сталінським шляхом», від вересня 1956 року – «Промінь комунізму», від квітня 1962 – «Прапор перемоги». Виходить раз на тиждень. Наклад у 2003 році – понад 3000 примірників. Основна тематика «Діалогу» – соціально-економічні проблеми, історія, культура, суспільно-політичне життя [10, с. 91].

«Колос» – газета Заліщицької районної ради. Виходить по п'ятницях з 1940 року. Заснована 24 лютого 1940 року під назвою «Перемога».

Як розповідається на інтернет-ЗМІ «Перемога», що це був «громадсько-політичний часопис виходив з 24 лютого 1940 року. Спочатку видання мало назву «Перемога», а з 1965 року – «Колос». Газета виходить на 8-и або 12-и сторінках, журналісти пишуть про актуальні проблеми життя району. Сьогодні в газеті присутні рубрики: «На теми дня», «Зв'язки з громадськістю», «Ми – українці», «На освітянській ниві», «Соціальний захист», «На пульсі здоров'я», «Люди твої, Наддністров'я», «Допомога Українській армії», «Політичне життя», «Світочі слова», «Трибуна сільського голови», «Голос села» та ін. Відділи газети працюють планово і над тематичними сторінками «Наше місто», «Ринок праці», «З турботою про надвечір'я», «Коріння і крона», які є рекламними. Журналісти спільно з творчими людьми краю з допомогою працівників центральної районної бібліотеки готують сторінку «Літературно-мистецький клуб «Дністер» [10, с. 89].

«Бережанські вісти» – щомісячна газета. Виходила в місті Бережани (тепер райцентр Тернопільської області) від 1935 року. Видавець і відповідальний редактор Ю. Поплавський. Редакція газети ставила своїм завданням виконувати для українців «роль виховного і будуючого чинника».

Серед рубрик: «З життя Бережанщини», «Огляд світових і краєвих подій», «Практичні поради», «Правничий куток», «Думки», «Відгадайте», «Усмішки». У ЛНБ збереглося 5 номерів 1935–1936 років [7].

Відомою в західному регіоні України незалежною позацензурною газетою була газета «Дзвін», заснована в жовтні 1989 року. Засновник і видавець – Тернопільське обласне товариство «Меморіал» імені Василя Стуса, від 2003 р. співвидавець – Державний архів Тернопільської області. Перші числа часопису готували таємно і друкували в Прибалтиці, звідки їх нелегально доставляли на Тернопільщину. Частина накладу розповсюджувалася в усій Україні. Відомо, що «газета з перших днів друкує матеріали з історії національно-визвольної боротьби українського народу, спогади ветеранів ОУН-УПА, очевидців сталінських репресій. Регулярно висвітлює хід реабілітації жертв більшовицького терору, виступає на захист інтересів репресованих, допомагає у пошуку безвісти пропалих учасників визвольних змагань, висвітлює діяльність прогресивних рухів і громадських демократичних об'єднань. Перші номери газети були надруковані у Прибалтиці, а, починаючи з квітня 1990 року, газета друкується на території Тернопілля» [39] (див. ДОДАТОК Б).

Отже, перша загальнополітична регіональна газета з'явилася ще у довоєнні роки. Більшість з перелічених в часи воєн тимчасово припинили свою діяльність, проте є і ті, які змінили назви та працюють і досі.

1.3. Репертуар загальнополітичних газет тернопільського краю

На Тернопільщині сьогодні небагато загальнополітичних регіональних газетних видань, якими славиться наша область. Їх збільшення – великий розвиток для регіону.

Однією із загальнополітичних регіональних газет на Тернопільщині є «Свобода плюс Тернопільщина». Тижневий наклад цієї газети становить 35 тисяч примірників. Газета розповсюджується по Тернопільській області. Як зазначається у матеріалі «Роздержавлення газет Тернопільщини: результати,

проблеми, перспективи», «з вересня 1995-го газета постійно виходила, як спільний друкований орган обласних ради та держадміністрації. Незадовго після набуття чинності Законом України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» колектив на загальних зборах проголосував за участь у першому етапі роздержавлення. Відтак рішення про вихід із засновників газети у квітні 2016-го прийняло керівництво Тернопільської облдержадміністрації, а у травні – обласна рада». З 1 січня 2019 року газета припинила своє існування через проблеми із попередніми засновниками, а 4 січня цього ж року продовжила функціонувати із новою назвою «Свобода плюс Тернопільщина» [46].

Регіональною газетою Тернопільщини є видання «Тернопіль вечірній» – загальнополітичний часопис, який заснований у 1990 році. Перший випуск газети вийшов тиражем 15 тисяч примірників, а вже сьомий – 30 тисяч. За рік наклад зріс до 50 тисяч. Найбільшим накладом – 90 тисяч примірників – газета виходила у 1992 році. Для порівняння, у 2007 році виходило близько 3 тисяч примірників. Як згадує перший редактор часопису Степан Слюзар: «...після виходу історичного п'ятого числа «ТВ», коли у друкованому органі МК КПУ на першій сторінці з'явилися слова і ноти національного Гімну України. Місцева влада явно не реагувала. Для ЦК КПУ це була «бомба», і звідти моментально надійшла вказівка «газету закрити». Але, зважаючи на величезну підтримку, яку мало видання серед населення, і що цей крок міг викликати широкий резонанс, київські «вожді» вирішили обмежитися покаранням редактора і «профілактичною» роботою в журналістському колективі, чого тернопільські керівники не зробили» [52].

Співзасновниками газети «Тернопіль вечірній» стали Тернопільська міська рада і трудовий колектив, опісля роздержавлення газет свідоцтво цієї «Тернополя вечірнього» втратило чинність та газета перестала випускатися «Газета Тернопільської міської ради «Тернопіль вечірній» була, по суті, першою демократичною газетою області, за якою на початку 90-х до кіосків вишиковувались черги, а тираж сягав поза 50 тисяч. За іронією долі, на 27-му

році незалежності України вона першою в області завершила процес роздержавлення, після чого перестала виходити. Відтак 11 жовтня минулого року, за даними Головного територіального управління юстиції в Тернопільській області, її свідоцтво було визнано таким, що втратило чинність». Після того, як перестала виходити газета – залишився лише сайт, який є повноцінним засобом масової інформації [46].

Відомим на Тернопільщині є незалежний загальнополітичний тижневик «Наш день», який виходить від 12 червня 2013 року. Головний редактор – Зіна Кушнірук. Читацькою аудиторією, як зазначається на сайті, є «соціально активні групи населення, ті, хто прагне бути в курсі економічних, політичних подій, отримувати свіжу актуальну інформацію з надійних джерел» [34].

«Незакомплексований погляд на проблеми, політична безпристрасність, сучасний європейський дизайн, повноколірний друк та найвищий рейтинг в області серед громадсько-політичної та ділової преси» [35] – саме так описує себе «Нова Тернопільська газета», яка є загальнополітичним тижневиком, що виходить щосередини. Заснована у 2000 році. У газеті на 24 сторінки висвітлюються політика, кримінал, культура, спорт, ринок. Головний редактор «Нової тернопільської газети» – Микола Мартинчук [35].

Ще однією регіональною газетою є «Номер один», яка виходить щосередини з 5 жовтня 2005 року як обласне видання. Ця газета розповсюджується по всіх 16 районних центрах та «увесь цей час колектив видання працював над тим, щоб у кожному числі газети читачі отримували свіжі новини, ексклюзивні інтерв'ю та цікаві історії з життя мешканців Тернополя та області» [36]. Газета складається із 24 сторінок, містить рубрики «Факти за тиждень» (місцеві новини, новини України, новини сусідніх регіонів, релігійні новини, спорт), «Резонанс», «Справа №...» (кримінальні події), «Політична трибуна», «Тернопільська мозаїка», «Підприємницька сторінка» (пізнавальна інформація для представників малого і середнього бізнесу), «Тернопільська прописка» (знайомство з тернополянами у фото і коротких розповідях), «Здоров'я», «Подорожі та відпочинок», «Споживач»

(тестування товарів і послуг), «За кавою» (розважальна інформація), «Скандал», «Думки вголос» (листи читачів, опитування), «Персона» (інтерв'ю з відомими людьми). Ця газета висвітлює новини, які стосуються життя міста, важливі оголошення та анонси.

Отже, асортимент загальнополітичних регіональних Тернопільщини є невеликим, проте ці газети є успішними та продаваними.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РЕДАКЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАГАЛЬНОПОЛІТИЧНОЇ ГАЗЕТИ

2.1. Специфіка та етапи підготовки матеріалу до друку в газету

Найголовнішим завданням редактора при редагуванні газетних видань є знання як практики, так і теорії жанрів. Важливо розрізняти інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні жанри, адже тоді редактор розумітиме, які вимоги до кожного із жанрів.

Отож, до інформаційних жанрів відносять замітку, інтерв'ю, звіт, репортаж та інформаційну кореспонденцію. Їх завдання – повідомити про новину. Щоб правильно написати замітку, варто дотримуватися вимог: по-перше, замітка повинна писатися за принципом переверненої піраміди, відповідати на запитання «що? де? коли? як? за яких обставин?». Основна функція замітки – стислість у подачі інформації, тобто замітка повинна сягати не більше 35-40 рядків. Інтерв'ю – жанр, який подає певну новину у вигляді розмови респондента та інтерв'юера. У такому жанрі варто не змінювати порядок слів респондента. Щодо звіту, то це – опис певної події, тобто редактор повинен усунути такі помилки, як суб'єктивність журналіста та хронологічний перебіг подій. У репортажі повинні бути деталі, які описані у теперішньому часі, також це оперативна і яскрава розповідь про подію, ситуацію, явище.

До аналітичних жанрів входять кореспонденція, стаття, огляд, лист, рецензія. Головне завдання аналітичних жанрів – це узагальнення, аналіз та висновки. Вимоги до кореспонденції: обсяг повинен сягати від 50 до 100 рядків. Журналіст, при написанні аналітичної кореспонденції повинен описати роздуми. Стаття – найбільш поширений аналітичний жанр, у статті узагальнюється фактичний матеріал, також «газетна стаття повинна мати чітку ясну тезу, основну думку, ідею» [54, с. 32]. Рецензія – несе певну оцінку про певний матеріал, замисел автора. Огляд преси – «передбачає аналіз, розгляд, оцінку під відомим кутом зору висвітлення проблем в газетах та журналах за певний період» [54, с. 27]. Рідше за інші жанри журналістики у

загальнополітичних газетах використовуються художньо-публіцистичні жанри, до яких входять нарис, фейлетон, замальовка, памфлет, есе. Щодо нарису, то це – «центральный жанр публицистики, що передбачає оперативний відгук на суспільно важливу подію, розкриття образу цікавої особи, створення портрету колективу, розповідь про побут, звичаї й людей певного регіону своєї й чужої країни» [53, с. 204]. Та також може спостерігатися есе – це «жанр, у якому вільно, не обов'язково вичерпно, але виразно індивідуально трактується певна подія, явище, проблема чи тема, а публіцистична суб'єктивність сягає апогею» [53, с. 210].

Після отриманні матеріалу від автора редактор повинен провести обов'язково перше наскрізне читання та визначити, чи описувана тема є актуальною для читачів цього регіону, чи інформація не є застарілою. А також з'ясувати, який це жанр. Усі виправлення редактор узгоджує із автором матеріалу. Перший, хто опрацьовує матеріали для газетного видання, – редактор, який вичитує та виправляє помилки, підбирає актуальний та цікавий матеріал. «Редагування повідомлення редактором-професіоналом є об'єктивно необхідним і обов'язковим, зрозуміло, що ефективність перевірки від редактора є значно вищою» [38, с. 104].

Редактор повинен звернути увагу на мову та стиль написання автора, адже важливо, щоб редактор не сплутав ці елементи із помилками та правильно їх відредагував. «Мовностилістичне оформлення періодичних видань залежить від читацької аудиторії, на яку вони розраховані» [38, с. 18].

Також перевірка фактажу – один із головних обов'язків редактора, адже інформація повинна бути не лише цікавою, але і достовірною. «Важливо, щоб під час редагування фактичного матеріалу редактор аналізував ще й його кількість та якість. Від усіх цих вищезгаданих критеріїв залежить якість майбутнього видання, а отже, й те, як сприйматимуть його читачі» [3, с. 17]. В. Й. Здоровега зауважив те, що «будь-який факт багатший від судження. Вписуючись у систему суджень, у процес доказу, у той чи інший узагальнюючий журналістський виступ, факт втрачає властиву йому від

природи багатогранність, висвітлюється однобоко» [33, с. 8]. Редактор повинен уміти швидко знайти потрібну довідку, перевірити правильність даних, орієнтуватися в довідкових посібниках, володіти прийомами аналізу тексту» [38, с. 87].

Наступним етапом є виправлення технічних помилок, якими займається коректор: усуває орфографічні, пунктуаційні помилки, буквені неточності і технічні вади верстки, а також зчитує матеріал після редактора. На цьому етапі коректор останній, хто вчитує матеріал; після цього вже виправлений текст вносять на оригінал-макет.

2.2. Робота редактора над фактичним матеріалом

Важливим етапом при редагуванні газети є перевірка фактичного матеріалу, адже факт – це те, без чого неможливо опублікувати жоден матеріал. Редактор повинен перевіряти точність дати, імен та подій, щоб довести читачеві, що газета несе лише достовірну інформацію.

При редагуванні редактор повинен перевірити одну із найважливіших позицій – фактаж.

Фактаж – це сукупність фактів, а факт – достовірне відображення фрагмента дійсності, що володіє реальною репрезентативністю [12, с. 63].

Фактичний матеріал у будь-якому інформаційному повідомленні – головна складова. Він може виконувати функцію інформації (у газетних виданнях), входити в логічну побудову, бути ілюстрацією, яка доповнить будь-яке спостереження.

Для того, щоб редагувати текст для газетних видань, редактор повинен:

1. Розглянути додаткову інформацію, яка стосується теми цієї події чи проблеми.
2. Використовувати редакторські прийоми аналізу й оцінки фактів.
3. Читати текст з думкою про те, що помилки у тексті наявні [2, с. 19].

Редактор перевіряє факти на достовірність, доцільність та повноту:

Достовірність інформації – це істинність факту, означає якісну перевіреність кожного факту в компетентних щодо цього факту джерелах. Редактор повинен перевіряти, як мінімум, у двох джерелах, які є компетентними. Розрізняються способи перевірки фактичного матеріалу:

1. Внутрішня перевірка;
2. Зовнішня перевірка;
3. Офіційне підтвердження.

Під час внутрішньої перевірки перевіряються та аналізуються географічні назви, прізвища та імена, дати. Редактор повинен аналізувати контекст матеріалу і це допоможе йому уникнути певних недостовірних відомостей. В обов'язки редактора входить саме усунення фактичних помилок. Для нього не повинно існувати незначних помилок, адже кожна помилка – важливо. Адже кілька фактичних помилок у газеті можуть коштувати їй авторитетом та довірою аудиторії.

Процес звіряння фактів із авторитетним джерелом є нескладним, проте редактор має знати, які джерела йому потрібні у різноманітних випадках. Тоді він дотримується таких правил:

1. Фактичний матеріал, який автор тексту міг взяти із якоїсь книги чи рукопису, звіряють тільки за тими джерелами, з яких було взято інформацію.
2. Якщо є потреба звернутися до довідкових видань, то перевагу надають переважно загальним і галузевим енциклопедіям.
3. Для перевірки статистичних відомостей варто звертатись до Держкомстату України (найчастіше це щорічники).
4. Для встановлення правильності фактів з діяльності державних органів, яких немає у довідниках та які є опубліковані не досить давно, звертаються до офіційних видань, які займалися їх публікацією [21, с. 65].

У зовнішній перевірці для встановлення правильності фактів, які тільки нещодавно оприлюднені й не зафіксовані в довідниках, звертаються до офіційних видань, тобто, якщо у джерелах не зазначено про певну подію, то

редактор змушений звернутись до офіційних джерел, де є точне підтвердження події.

Третій спосіб перевірки фактичного матеріалу – офіційне підтвердження, його вважають факультативним, а два попередні – основними. Редактор для перевірки фактичного матеріалу повинен одразу ж звернутись до певних організацій, осіб, на які можна покликатися.

Доцільність – це одна із позицій фактичного матеріалу, що означає його доречне використання.

Недоречність фактичного матеріалу визначається для збільшення обсягу матеріалу – інформація, яка не несе жодного сенсу, в рідкісних випадках взагалі не стосується теми.

Надзвичайно важливим критерієм є соціально-політична значимість, яка пов'язана із актуальністю теми. Коли у матеріалі наявні факти, які не відповідають темі цього твору або гублять основну тему, то це – провина редактора, який не зміг правильно відредагувати текст. У кожному факті повинно йтися про соціально важливу подію чи проблему.

Ще одним важливим критерієм є ідея. У кожному матеріалі має бути наявна ідея – те, що хоче донести автор. У свою чергу редактор повинен розділити цю ідею, його найбільшою помилкою є бажання переробити її так, як він вважає за правильне.

Повнота фактичного матеріалу. До цього критерію входять відповідність змісту назві, якісна характеристика фактів. Редактор повинен прослідкувати, чи у назві та в тексті порушується одна і та ж проблема. Не варто перевантажувати текст великою кількістю фактів, адже від цього залежить, чи читач проявить цікавість до даної теми.

Редактор повинен звернути увагу на точність фактів, вони повинні бути зрозумілими, щоб не викликати зайвих запитань. Важливо, щоб людина, яка редагує матеріал в загальнополітичну газету перевірила достовірність фактів.

Головним завданням автора при редагуванні фактажу є аналіз фактів, які наявні у матеріалі, кількісна та якісна їх оцінка [5, с. 39]. Він повинен бачити

факт у ряді інших, а саме його минуле і майбутнє. Д. М. Прилюк вважає, що «по-перше, життя породжує щохвилини безліч різних фактів, а ефірний час та газетна площа є обмежені. По-друге, факти за своїм значенням далеко не рівноцінні. По-третє, вони нерідко повторюються, по-четверте, не кожен факт можна перевірити» [21, с. 147]. Це означає, що робота редактора над фактичним матеріалом є досить важливою складовою роботи над загальнополітичною газетою.

Фактичний матеріал потребує коментарів із боку редактора: повинно бути більше двох точок зору щодо факту, авторська незаангажованість.

Редактор займається не лише перевіркою фактичного матеріалу, але і його аналізом, а саме визначає:

1. Чи матеріал є випадковим, чи систематизованим (упорядкований за певною системою).
2. Чи наявні факти є достатніми, чи відсутній зайвий фактичний матеріал, чи текст потребує ще фактів.
3. Чи висновки, які наведені у тексті, переконливі та правильно обґрунтовані.

До фактичного матеріалу також належить цитата. Цитата – це фрагмент одного повідомлення, який дослівно повторюють в іншому.

Вона може використовуватись у газетних текстах тоді, коли автор вирішує використати чийсь слова для доповнення тексту. У такому випадку її необхідно взяти в лапки.

Робота редактора полягає у тому, щоб визначити, чи наявність цитати виправдана у цьому тексті, чи текст зможе існувати без неї, тобто, вирізання цитати не буде нести шкоди. Цитата має бути перевірена, а саме: порядок слів, правильність можливого скорочення, авторство [21, с. 185-193]. На джерела цитат обов'язково дається покликання, редактор повинен підписувати кожен перевірену за авторитетним джерелом цитату.

При перевірці цифрових фактів, якщо у авторитетних джерелах інформація дещо відрізняється, варто вказати джерела, за допомогою яких проходила перевірка.

У сучасній науці виділили таке явище, як класифікація фактів:

1. Одиничний факт – це один факт у тексті на конкретну тематику.
2. Система фактів – це група фактів, які відносяться до певного питання.
3. Статистика – це статичні дані у соціологічній інформації, яка дає відомості про ставлення громадян до тих чи інших суспільних явищ, репрезентує не так самі явища, як узагальнену, виражену у цифрах та відсотках думку громадськості.
4. Стали виділяти також художній факт – це художні узагальнення (картини, ілюстрації).
5. Науковий факт – це факти, які засновані на численних емпіричних спостереженнях, досліджах та експериментах [14].

Ця класифікація ще не удосконалена та не поділена на певні ознаки, але як така, вона існує.

Методика аналізу і оцінки фактичного матеріалу може ґрунтуватись на аналізі порівняння та конкретності фактажу: дати, імена, історичні факти та наукові.

Редакторський аналіз фактичного матеріалу здійснюється тоді, коли редактор визначає, наскільки правильно автор «будує» фактичну основу публікації, це своєрідна перевірка автора. Редактор оцінює логіку в тексті, вміння автора літературного написання твору та уявлення про те, чи журналіст вміло пише тексти певного жанру. Редактор поділяє з автором відповідність фактичного матеріалу за зміст публікації. Основні позиції, за якими ведеться оцінка редактором фактичного матеріалу: виваженість добору, точність передачі; обґрунтованість послідовності подання; строгість логічної побудови [25, с. 35].

Робота редактора при редагуванні фактичного матеріалу є неабияк відповідальною, адже від відповідальності редактора залежить те, чи читач захоче пов'язувати себе із відповідним газетним виданням.

2.3. Композиційні норми редагування газетного видання

Композиція – це упорядковано розташовані композиційні одиниці, об'єднані композиційними зв'язками в єдине ціле – повідомлення [38, с. 143].

Композиційні норми – це норми, які визначають композицію певного матеріалу.

Композиції поділені на види [38, с. 143]:

1. Оповідна – композиційні одиниці співвідносяться із відрізками часу, в яких розгорталися ці сюжети.
2. Діалогова – кілька учасників комунікативного акту виголошують по одній репліці, а надалі комунікативний акт послідовно повторюють велику кількість разів.
3. Циклічна – при повторенні композиційних одиниць додається, як мінімум, один новий елемент.
4. Описова – описує об'єкти.
5. Наукова – полягає у дослідженнях якось проблеми чи події.
6. Ієрархічна – кожен композиційну одиницю позначають індексним кодом.
7. Архівна – порядок композиційних одиниць задається тією мовою, якою є їх написання.
8. Гіпертекстова – покликання на інші розділи, таблиці, додатки тощо.
9. Комбінована – поєднання декількох видів композиції.

На основі видів композиції також виникли композиційні шаблони.

Шаблони використовують для того, аби контролювати композицію видання.

У газетних виданнях використовують такі композиційні шаблони:

- публіцистичний шаблон «перевернена піраміда»: читачеві спочатку озвучують вершину піраміди – сенсацію, а пізніше розповідають про деталі, дату, час, учасників.

- шаблон інтерв'ю: включає в себе вступ, де розповідають про те, в кого беруть інтерв'ю, та його тему. Також включено саме інтерв'ю у формі діалогу, цей шаблон завершується висновком.

Редактор повинен володіти й орієнтуватися у композиційних шаблонах того виду, який він опрацьовує.

При редагуванні загальнополітичного газетного видання варто дотримуватися композиційних норм.

Неабияк потрібною для газетного видання є композиційна модель, тобто, рубрикація. Кожна газета має композиційну структуру видання.

Композиційна структура видання – це надфразні речення, підпідрозділи (параграфи), підрозділи, розділи (блоки), частини, томи [38, с. 145]. Редактор сам укладає робочу рубрикацію.

Видання поділяється на рубрики. У кожній рубриці назва має відповідати тексту. Редактор укладає робочу рубрикацію самостійно. Варто дотримуватися постійної рубрикації у газетному виданні, адже це важливо для читача.

Для ефективного редагування тексту редактор повинен використовувати структурні та вищезазначені шаблони.

Структурний метод. Цей метод характеризується поділом на рубрики, які варто позначити індексною крапковою нумерацією, визначенням, якому читацькому колу підходить цей текст.

Кожна композиція і мета певного повідомлення (тексту) є взаємозалежні. Редактор повинен вміло та доступно поділити фрагменти, щоб читач зорієнтувався та зрозумів мету відповідного матеріалу, таким чином автор хоче передати різноманітні цілі, наприклад, пізнавальні, емоційні, естетичні тощо [47, с. 168-172].

Кожна композиція залежить від літератури, тобто, якщо автор обирає виробничий вид, то він обов'язково повинен скористатись описовим варіантом.

Композиція також залежить від жанру повідомлення. У газетних виданнях існують інформаційні (замітка, звіт, інтерв'ю, репортаж), аналітичні (кореспонденція, стаття, огляд, лист, рецензія) та художньо-публіцистичні (памфлет, фейлетон, нарис) жанри. Редактор повинен володіти знаннями про ці жанри, щоб створювати та контролювати належну композицію.

Довжина композиційних одиниць у газетному виданні може сягати не більше декількох сотень, тому найзручніше використовувати таку композиційну одиницю як речення, яке не містить більше декілька десятків знаків. Так читачеві буде легше сприймати матеріал. Матеріал повинен бути простим для розуміння, щоб його вчитувало широке коло читачів.

Важливо, щоб речення були пропорційні між собою, адже це додає цікавість та легкість у читанні.

Коли редактор створює важку композицію, то читачі повинні бути підготовлені до цього. Складність композиції залежить від кількості композиційних одиниць та виду композиції.

Одна композиційна одиниця має переходити до іншої, тобто певні рубрики повинні бути поділені на підрубрики так, щоб це було зрозуміло, наприклад, рубрика зветься «Політика», її підрубрики тоді будуть зватись «Рішення Верховної Ради» та «Зовнішні політичні процеси».

3. В. Партико пропонує таку видавничу класифікацію рубрик [38, с. 175]:

1. Від залежності того, куди входять рубрики:

1.1. Системні – це рубрики, які відтворюють основний текст, такі рубрики використовують у газетних виданнях.

1.2. Позасистемні – це ті елементи, які не мають наскрізної нумерації композиційних одиниць.

2. Від залежності того, чи відтворює рубрика тему композиційної одиниці:

2.1. Тематичні – це рубрики, які відтворюють тему композиційної одиниці, наприклад, рубрика «Політика», у ній зображено теми про політичні

процеси, рішення, внутрішні та зовнішні проблеми та ситуації, які стосуються політики.

2.2. Напівнімі – це рубрики, в яких вказують лише назву рівня, до якого належить композиційна одиниця.

2.3. Німі – це рубрики, які зазначають, що в певній позиції є рубрика.

3. За нумерацією:

3.1. Нумеровані – це рубрики, в яких наявна нумерація.

3.2. Ненумеровані – це рубрики, в яких відсутня нумерація.

4. Від залежності того, як розташовані рубрики стосовно основного тексту:

4.1. Перериваючі – це рубрики, які відділяють одну композиційну одиницю від іншої та дають змогу читачеві зробити паузу при читанні матеріалу.

4.2. Паралельні – це рубрики, які дають змогу читачеві сприймати основний текст паралельно із рубрикою.

4.3. Внутрітекстові – це рубрики, які належать до основного тексту і вважаються його складовою частиною.

За поліграфічною класифікацією [38, с. 178]:

1. Шмуцтитул – наявна лише назва рубрики.
2. Шапки – текст розташовано одразу ж під рубрикою.
3. Ліхтарики – текст розташовано справа або зліва.
4. Кватирки – рубрика розташована знизу або зверху, справа або зліва та заверстана текстом.

5. Врізи – рубрика розташована із чотирьох сторін заверстана текстом.

Однією із композиційних норм є нумерація рубрик. Хоч і вона не є обов'язковою, але неабияк важливою для пошуку тієї чи іншої рубрики.

Важливим правилом для рубрик є те, що редактору потрібно видаляти однакові елементи тексту при повторенні. Якщо у рубриці наявний один композиційний рівень, то вона повинна мати ідентичні назви.

Варто звернути увагу на кваліфікованих чи навпаки читачів, якщо читач найменш кваліфікований, то рубрику варто нумерувати арабськими цифрами, якщо середня кваліфікація, то можна вписувати комбіновану нумерацію, а для читачів високої класифікації потрібно надавати перевагу літерній нумерації. Тим нижча кваліфікація читача, тим більше зростає потреба використовувати вербальні назви композиційних одиниць [32].

2.4. Робота над мовою і стилем

При редагуванні мови і стилю газетних видань редактор звертає увагу на лексичні засоби, синтаксичні одиниці тексту і види синтаксичних зв'язків, пунктуаційне оформлення тексту, стилістичні прийоми, стильові особливості тексту і порушення прийнятих мовних норм. Перш за все редактор приймає матеріал у газету від журналіста, який може бути як штатним працівником, так і позаштатним. Редактор змушений звернути увагу на мовностилістичні помилки, про які може і не вказуватися у правописних нормах, однак варто звернути увагу на манеру написання матеріалу автором. Важливо, щоб при редагуванні цього тексту редактор розрізняв мовностилістичні помилки та індивідуальну манеру письма.

Індивідуальна манера письма – це сукупність мовно-виражальних засобів, які виконують естетичну функцію і вирізняють мову окремого письменника з-поміж інших; своєрідність мови окремого індивіда [13, с. 15].

Додатковою роботою для того, хто редагує текст, є уникнення у тексті:

1. «Жаргонізмів» (специфічна лексика, що вживається у розмовному мовленні людей окремих соціальних груп, зв'язаних певною спільністю інтересів) [9];
2. Стильних слоганів, які не надто прикрашають матеріал;
3. «Заїжджених» фрази, на які читач не зверне уваги;
4. «Канцеляризмів – слів, стійких словосполучень, граматичних форм, конструкцій, що є специфічними одиницями офіційно-ділового стилю

літературної мови, зокрема його адміністративно-канцелярського підстилю. Відзначаються сухістю, беземоційністю, словотвірною одноманітністю» [9].

Важливим є те, що редактор повинен редагувати кожен матеріал по-різному, тобто відчувати усю цю атмосферу, але усі скорочення, написання ініціалів, географічних назв повинні бути уніфікованими.

Беручи до уваги правила для мови і стилю редагування газетних видань, варто пам'ятати: мова повинна бути грамотна, яскрава, із точним формулювання, із дотриманням правил логіки, виразна та доступна.

Щодо стилю написання, то він є досить важливим, адже виконує різні функції. Функції визначаються за видами стилю:

- агітаційний стиль — використовуються в текстах, наприклад, для створення партійного іміджу, іміджу кандидата, який балотувався у президенти;
- аналітичний стиль — стиль, в якому використовуються тексти, у яких є роздуми автора та коментарі;
- описовий стиль — матеріали, які описує автор із своєю точкою зору, схожий до аналітичного;
- репродуктивний стиль — тексти, в яких є вже і так інформація, яка при читанні новин є очевидною;
- експресивний стиль — це матеріали, у яких автор здійснює певний вплив на читачів.

Якщо розглянути роботу редактора над мовою газетних видань, то аналіз варто робити разом із змістовим наповненням. Матеріал повинен бути не надто складним та доступним для читання, тобто варто використовувати слова, які будуть розуміти читачі. Речення повинні мати не більше двадцяти слів, щоб читач легко сприймав їх.

Важливою роботою для редактора є визначення доцільності цитат, монологів та діалогів у газетному матеріалі.

У процесі мовностилістичного аналізу редактор редагує текст, звертаючи увагу на читацьку аудиторію, належність до відповідного жанру.

Важливі норми орфоепії, які повинен використовувати редактор:

- при редагуванні матеріалу, як у рідковживаних, так і частовживаних словах повинні бути поставлені наголоси для того, щоб читачі читали правильно;
- слова, які вжиті іноземною мовою, повинні супроводжуватися транскрипцією, аби читач вимовляв їх правильно;
- аббревіатури, які вжиті у журналістському матеріалі, повинні супроводжуватися розшифруванням.

Орфографічні норми:

- використання довідки для правильного написання географічних назв, назв, імен, прізвищ;
- при зміні орфографічних норм редактор повинен виправити усі авторські оригінали за новими правилами;
- при відсутності слів у довіднику редактор повинен розібрати слово за правилами орфографії.

Числа під час редагування газетних видань редактор повинен писати від одного до десяти – словами, а більше десяти – цифрами.

Важливо, щоб редактор звертав увагу на вид шрифту та його розмір, в яких ситуаціях друкувати текст різних видів. Наприклад, переважно заголовки пишуть більшим кеглем, лід – виділяється напівжирним шрифтом.

Газетні видання здебільшого поділені на колонки, у них повинно бути не більше п'яти переносів поспіль, важливо, щоб редактор звертав увагу на ті слова, які переносить, чи правильно він використав правила переносу слів.

Редактор повинен звертати увагу на власні назви, які часто згадуються у газетних виданнях. У загальнополітичних газетах частим є використання імен, прізвищ (антропоніми), назв географічних об'єктів (топоніми), назв певних організацій, об'єднань (ергонімія), порівнянь із відповідними відрізками часу (хрононімія).

Робота редактора над мовою та стилем у газетному виданні – важливий етап, без якого матеріал виглядатиме сухо, можливо, не надто грамотно та із відсутністю оригінальності, яка залежить від досвіду.

Важливо, щоб редактор звертав увагу на пунктуації та правила їх вживання, адже матеріал, який написано із помилками, як правило, ніхто не читатиме; правильне написання слів – це те, що обов'язково використовується у газетному матеріалі; логічні помилки, які «неозброєним оком» важко помітити, проте у читача промайне думка, що таке формулювання речення він бачить вперше і воно не надто логічне; стиль автора – особливість, яка прикрашає текст та робить його особливим, головне, щоб редактор розумів і розрізняв цей стиль.

2.5. Художньо-графічне оформлення газетного видання

Художньо-графічне оформлення газети – це важливий етап у роботі редактора, адже від зовнішнього вигляду суттєво залежить зручність читання для читача та чи отримає він естетичне задоволення. Художньо-графічне оформлення залежить від самого змісту матеріалів, адже, звертаючи увагу на зміст, можна підібрати способи й засоби технічного оформлення, форму публікацій, стиль верстки. Тобто між формою та змістом є постійний зв'язок. Саме цією роботою займається дизайнер-верстальник. Перше, на що звертає увагу читач – дизайн газети: шрифт, кегель, декоративні елементи, кольоровість, ілюстрації.

У газетному виданні зображальними засобами є лінійки, пробіли, кольори, тіні, різноманітні фігури, тобто декоративні елементи. Основне призначення цих елементів – це надання чіткості сторінкам видання. Адже без цих ліній та фігур читач може погано орієнтуватися у виданні, послаблюються акценти у тексті, однак ніяк не змінюється зміст.

Також «декоративними елементами називаються такі елементи, призначення яких полягає у виділенні або відокремленні інших елементів, групуванні окремих матеріалів. Декоративні елементи надають специфічних

рис оформленню того чи іншого видання або типу видання» [60, с. 15]. Їх відсутність погіршує орієнтацію читача на сторінках газети, розмиває межі між матеріалами. До декоративних елементів відносяться лінійки, повні або неповні рамки; різноманітні фігурні позначки, кінцівки; плашки, підкладки; ініціал» [60, с. 20]. Потрібно використовувати лінії або ж рамки для того, аби виділити важливу інформацію, або ж виділяти кожен матеріал, щоб побачити, де він завершується. Щодо фігур, то їх використовують, переважно, у колонтитулах, щоб додати вигляду або ж у основному тексті для того, щоб відділити один матеріал від іншого.

Ще одним елементом для оформлення газетного видання є шрифт, адже «шрифт – важливий елемент друкованого видання, він полегшує сприйняття тексту, сприяє організації різноманітної інформації, підвищенню змістовності тексту, активізації впливу газети на читача, виділенню інформаційних блоків або окремих елементів видання, оформленню заголовного комплексу» [57, с. 220]. Важливо, щоб розмір шрифту не був ідентичним у всьому виданні, адже тоді може скластися думка, що усе видання присвячене одній темі, проте тоді видання набуває стриманого вигляду. Коли використовуються різноманітні розміри та види шрифтів, це дає змогу виділити певну інформацію.

Варто звертати увагу на шрифт заголовків, оскільки він повинен бути більшим, аніж основний текст та лід. Можна виділяти заголовки різноманітними кольорами, які є читабельними. Також виділяється і внутрішній текст, наприклад, «лід, авторські підписи, питання в інтерв'ю, а також імена й коротка інформація про респондентів опитування. Нового вигляду набув й авторський підпис. Так, з 2006 року цей елемент складається з імені та прізвища автора, виділених напівжирним накресленням і вирівняних по правому краю колонки. Ім'я автора набирається з великої літери, прізвище – капітеллю» [57, с. 212]. Складним моментом є оформлення назви газети, адже вона повинна бути чіткою та зрозумілою, важливо те, щоб вона не відрізнялася від самого дизайну цієї газети.

Для оформлення газети ключовими елементами є ілюстрації, які не тільки полегшують читання читачеві, але і несуть інформацію, завдяки їм читач зможе розглянути певну подію чи новину, а також «розбавити» текст для полегшення читання. Важливо те, що «питання фотоілюстрування у газетах є важливим у контексті розгляду проблеми розвитку газетної преси. Сьогодні цей сегмент інформаційного ринку повинен дбати про власний розвиток на фоні все більшого поширення» [17, с. 79].

Кожна ілюстрація – це частина сторінки, отже вона повинна гармонійно поєднуватися із іншими елементами. Важливим є підпис до ілюстрації, який допомагає розшифрувати те, що на ній зображено.

Розміщення ілюстрації в газеті залежить від видів верстки:

- «відкрита верстка: ілюстрація розміщується зверху або знизу смуги на всю її ширину;
- відкрита верстка в оборку: ілюстрація розміщується в одному з кутів смуги;
- закрита верстка в оборку: ілюстрація розміщується біля одного з бокових полів смуги і оточується текстом з трьох сторін;
- закрита верстка в розріз: ілюстрація розміщується на всю ширину смуги, а текст оточує її зверху та знизу;
- глуха верстка: ілюстрація з усіх сторін оточується текстом;
- смугова верстка: ілюстрація повністю займає смугу;
- верстка під обріз: ілюстрація виходить за поля сторінки так, що полів немає зовсім;
- верстка ілюстрацій з виходом на поле;
- верстка на полях: ілюстрація повністю виноситься на поле сторінки;
- розпашна верстка: ілюстрація через корінець переходить з однієї сторінки розвороту на іншу;
- комбінована верстка: на одній сторінці (одному розвороті) поєднуються різні типи верстки;

- ламана верстка: газетні матеріали на шпальті врізаються один в одного;
- симетрична верстка: текст, заголовки, ілюстрації розташовані взаємно врівноважено відносно один одного» [38, с. 416].

Велике значення у газетному виданні має колір, адже при правильному підборі кольорів люди краще засвоюють інформацію, «переважно, з поєднанням трьох і менше кольорів. В той же час, контрастні та гармонійні колірні поєднання покращують сприйняття та запам'ятовування контенту» [4, с. 12-13].

Окрім фотоілюстрацій, шрифту та декоративних елементів в газетному виданні існують інфографічні зображальні елементи, тобто діаграми, схеми, таблиці, «як правило, обрамлені рамкою чи лінійками або ж верстаються на підкладці плашкою» [19, с. 222]. Саме завдяки цим елементам можна зобразити великий обсяг інформації за допомогою простих візуальних методів. В газетних виданнях ці елементи не є обов'язковими, проте є корисними для зацікавлення читача та надання вигляду газеті, адже куди легше читати не просто рядки, а інформацію в цікавій формі.

Також елементом у газетному виданні є його формат. «Формат видання – розмір готового видання, що визначається шириною і довжиною сторінки видання у міліметрах чи шириною і довжиною аркуша паперу видання в сантиметрах із зазначенням частини, яку займає на ньому сторінка видання» [16]. Важливо, щоб формат був зручним для читача, наприклад, таким форматом є А4. Більші формати є незручними.

Отже, художньо-графічне оформлення газетного видання – це не менш важливий етап, як композиція тексту, його мова та стиль, адже дизайн газети – це перше, на що зверне свою увагу читач. Також варто розуміти, що «застосування елемента в конкретній газеті обумовлюється його роллю. Порядок їх розташування, логічні зв'язки між ними лежать в основі структури видання. Перенесення наголосу (головного зв'язку) змінює не лише загальний вигляд газетної сторінки, але й склад елементів оформлення й їх дію. Подібне

стає можливим лише при гармонійному сполученні всіх змістовних і оформлювальних елементів. Будь-яке порушення єдиної композиції сторінки призводить до атектонічності форми і змісту, погіршує сприйняття газети, руйнує загальноприйняту модель» [18, с. 101].

РОЗДІЛ 3. РЕДАКЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОПОЛІТИЧНИХ ГАЗЕТ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

3.1. Аналіз газети «Свобода плюс Тернопільщина»

Газетне видання «Свобода плюс Тернопільщина» почала існувати ще із 26 жовтня 1990 року як газета обласної ради «Відродження», а вже у 1995 році стала спільним друкованим органом обласної ради та ОДА. Саме із 1995 року по 2000 рік тираж газети налічував 120 тисяч примірників [48]. Як зазначається на сайті газети «Свобода плюс Тернопільщина», теперішній наклад становить 35 тисяч примірників [48].

Важливо, щоб редагування та оформлення загальнополітичної регіональної газети «Свобода плюс Тернопільщина» було здійснено успішно та правильно, адже від цього залежить продаваність газети та наклад.

Аналіз здійснювався на основі випусків № 35 (138) за 3 червня 2020 року, № 36 (139) за 5 червня 2020 року, № 37 (140) за 10 червня 2020 року.

Жанри журналістики у випусках газети «Свобода плюс Тернопільщина» є різноманітними, найчастіше зустрічається такий аналітичний жанр як стаття, у одному випуску газети їх налічується близько шести, наприклад, матеріал «Згода будує дім, а коровай – сім'ю», автором якого є Мар'яна Москалик, стаття Ігора Дуди «Еліта по-українськи» та стаття Ігора Залевського «На мудрість громади уповаємо!». Також не менш часто публікуються інформаційні жанри, такі як звіт, наприклад, «На Тернопільщині для армії сплатили майже 18 млн гривень» та «Угорське консульство відкрили у Тернополі» Наталії Жигadlo. В малій кількості публікуються інтерв'ю та репортажі, а замітки подано в малій кількості.

Фактичний матеріал у газетному виданні «Свобода плюс Тернопільщина» є достовірним, оскільки у кожному матеріалі є джерело, на яке покликається автор, тобто таким джерелом може бути людина, яка дає коментар, наприклад, у матеріалі «Містить прямі корупційні ризики»: *«нардеп Андрій Богданець не підтримав законопроект про повернення вкрадених активів з-за кордону»*, де Андрій Богданець особисто дав коментар, тобто він є першоджерелом.

Газета, як зазначається на сайті «Свобода плюс Тернопільщина», видається двічі у тиждень – в середу та п'ятницю. Оскільки видання виходить двічі в тиждень, то Віктор Уніят (редактор загальнополітичної регіональної газети «Свобода плюс Тернопільщина») оперативно працює над матеріалами та перевіркою фактичного матеріалу.

У деяких матеріалах текст перенавантажений кількістю фактів. Наприклад, в публікації *«Наперекір критичній ситуації на медіаринку працівники обласних ЗМІ продовжують активно впливати на інформаційну безпеку держави»*, де є такі достовірні факти, як Закон України «Про реформування комунальних та державних ЗМІ України», станом на 2018 рік було 85% роздержавлених газетних видань по Тернопільській області, відомості про те, що в Україні роздержавлені 615 газет, факт про те, що в Україні закрилося майже 100 видань, що закрилися такі загальнодержавні газети як «Сьогодні», «Дзеркало тижня». Таких фактів у статті налічується близько двадцяти, у таких випадках читач може не проявити цікавість.

Матеріалів, які перенасичені фактами, налічується близько п'яти у кожному випуску газети.

Композиція матеріалів газети «Свобода плюс Тернопільщина» є комбінованою, адже переважно використовується діалогова (кілька учасників комунікативного акту виголошують по одній репліці, а надалі комунікативний акт послідовно повторюють велику кількість разів) та оповідна композиції (композиційні одиниці співвідносяться із відрізками часу, в яких розгорталися ці сюжети) [38]. Та рідше – описова, функція якої – описувати об'єкти, події чи явища. Щоб проконтролювати композицію газетного видання редакція використовує публіцистичний шаблон «перевернена піраміда», де спочатку описується подія, а вже потім йдуть деталі та роз'яснення. Такий шаблон можна розглянути у матеріалі «У Тернополі відкривають новий заклад з великою ігровою зоною для дітей і справжньою італійською піцою», де спочатку розповідають про те, що відкривається ігрова зона із піцою, а після

цього зазначається, що така подія відбудеться 13 червня (коли?), на вулиці Петлюри (де?), назва «Фабрика піца» (що?).

Новини, які публікуються у газеті, є завжди актуальними, суспільно важливими та правильно підібраними під рубрики. У газеті «Свобода плюс Тернопільщина» налічується одинадцять рубрик: «Про головне», «Це цікаво», «Корисна інформація», «Посміхайтесь», «Право», «Пером публіциста», «З передової», «Про важливе», «Сторінка для сімейного читання», «На дозвіллі», «На завершення номера». Матеріали, які публікуються під кожною із цих рубрик, повністю відповідають заданій тематиці. Назва рубрики зображена у колонтитулах, яка змінюється протягом кожної сторінки. Самі рубрики не нумеруються, оскільки їх кількість не надто велика, тобто вони є ненумеровані. Загалом композиція газети складена досить зручно для читання. Видання використовує прості методи для покращення вигляду через композицію.

Мова та стиль у матеріалах газети завжди є грамотними, а найголовніше – простими для читання, тобто автори та редактор дбають про те, аби читач розумів весь текст. Часто використовується аналітичний стиль при написанні матеріалів – це роздуми або коментарі автора, також використовується, схожий до аналітичного, описовий стиль, тобто автор описує матеріал зі своєї точки зору. Журналісти, які пишуть матеріали, завжди є суб'єктивними.

Для того, аби читач легко сприймав текст, речення повинні мати не більше двадцяти слів, у газеті використовують від 11 до 22 слів. Тобто речення є зручними для сприймання. Проте у газеті немає слів, які супроводжуються наголосами для правильного читання, також відсутні розшифровані аббревіатури, що дає певну складність у читанні.

Важливою проблемою у цій газеті є неуніфіковане написання років, тире та у деяких матеріалах йде підряд більше 6 переносів.

Щодо художньо-графічного оформлення газетного видання «Свобода плюс Тернопільщина» використовується багато елементів: декоративні, вид та розмір шрифту, колірність, фотоілюстрації, а також таблиці та схеми.

Декоративні елементи у газеті надають їй кращого вигляду. Отже, серед декоративних елементів наявні рамки червоного кольору, які відмежовують матеріали. А також зображений прапор України та Європейського союзу, які об'єднані. Такий декоративний елемент зображений у заголовній частині. Біля періодичності газети є круг зеленого кольору та статус газети виділено червоною жирною лінією. Початок кожного матеріалу позначається буквицею червоного кольору у квадраті зеленого кольору.

У заголовній частині є назва газети, статус, періодичність, кількість сторінок, а також дата виходу. Назва газети зображена синім та білим кольорами великого розміру. У газеті використовують близько 7 різних розмірів заголовків, які позначені або червоним, або синім, або чорним кольорами, а це означає, що в газеті відсутня гармонія кольорів, а це є великим мінусом.

Ілюстрації у газеті «Свобода плюс Тернопільщина» виконують допоміжну функцію, оскільки вони тісно пов'язані із текстом. Здебільшого у газеті використовується глуха верстка, оскільки ілюстрація закрита текстом із усіх сторін, або ж закрита верстка в обробку, де ілюстрація закрита із трьох сторін. Формат газети не є зручним, адже його розмір А3.

Отже, газета «Свобода плюс Тернопільщина» є популярною газетою по області, адже у ній використовується достовірний фактичний матеріал, зрозумілі для читання мова та стиль, а також зручна композиція. Проте, важливо зменшити кольорову гаму та уніфікувати заголовки.

3.2. Аналіз газети «Наш день»

Незалежний загальнополітичний регіональний тижневик «Наш день», виходить з 12 червня 2013 року, власником є Зіна Кушнірук. Як зазначається в газеті «Наш день», «за 2020 рік тираж газети становить 15013 примірників» [34].

Аналіз здійснювався на основі випусків № 1 (337) за 15 січня 2020 року, № 8 (334) за 4 березня 2020 року, № 9 (345) за 11 березня 2020 року.

У газеті налічуються різноманітні жанри журналістики: інтерв'ю, репортаж, стаття, звіт, коментар. У випусках газети переважає інформаційний жанр – замітка, оскільки для заміток виділена окрема сторінка, наступним після нього є аналітичний жанр – стаття. Та у одному випуску опубліковано від 1 до 3 інтерв'ю. Налічується від 16 до 20 заміток, наприклад, *«Міносвіти пропонує скоротити кількість вишів»*, *«Вихователям дитсадків піднімуть зарплату»*, *«Євробляхерів очікують великі штрафи»*. Назви заміток не є надто великими та несуть певну інформацію, кожна із заміток має від десяти до тридцяти рядків та спочатку повідомляється новина, а після цього її деталі.

Фактичний матеріал газети «Наш день» є достовірним, це можна помітити за допомогою покликання на джерело, наприклад, *«...автівку будуть використовувати для підприємницької діяльності, пише «Газета по-українськи»»* [34]. У тексті є потрібна кількість фактичного матеріалу, яка не перенавантажує текст, а додає зручності для читання.

Композиція матеріалів газети є описовою, діалоговою та іноді гіпертекстовою (покликання на інші розділи, газети). Для контролю композиції редакція газети «Наш день» використовує як публіцистичний шаблон «перевернутої піраміди», так і шаблон інтерв'ю, де наявний вступ, тема, саме інтерв'ю та закінчується все висновком.

У газеті наявні десять рубрик: «Новини», «Тема тижня», «Для всієї родини», «Актуально», «Зустріч з астрологом», яка змінюється протягом кожного випуску, «Спорт», «Програма ТБ», «Смачна сторінка», «Калейдоскоп» та «Вітання». В залежності, куди входять рубрики – тематичні, адже відповідають тематиці, наприклад, у рубрику «Спорт» входять матеріали «Спортсмени з інвалідністю», де йдеться про спортсменів, які постраждали під час своєї роботи, рубрики не є нумерованими за нумерацією.

Мова і стиль газети «Наш день» є зрозумілими та простими. Використовується простий стиль написання, де речення є логічно сформульовані. Проте є нерозшифровані аббревіатури та слова без наголосів, що надає певних труднощів для читача. Варто уніфікувати тире та відсотки, а

також скорочення таких слів, як «мільярди», «гривень», «рік». У матеріалах домінує описовий стиль, де наявна точка зору автора. Індивідуального стилю автора у газетному виданні «Наш день» не спостерігається.

Художньо-графічне оформлення цієї газети є цікавим. У ньому наявні декоративні елементи: лінії, які підкреслюють назву газети жовтого кольору, а також лінії, в яких розміщена певна інформація, наприклад, статус газети. Також спостерігаються рамки, які відокремлюють один текст від іншого або виділяють лід. Всі сторінки видання закидані ілюстраціями та текстом, тому читачеві буде важко сконцентруватися на конкретному матеріалі. Колонтитули оформлені лінією синього кольору. У деяких матеріалах наявні буквиці, що означає, що варто її уніфікувати. На окремих сторінках можна спостерігати підкладку голубого кольору, яку варто виправити, аби газета мала хороший вигляд.

Цитати у газеті «Наш день» виділяються рамками голубого кольору та напівжирним шрифтом.

Фотоілюстрації мають як допоміжну, так і декоративну функції, адже наявні фотоілюстрації, які тісно пов'язані із текстом, а ще ті, які додають йому вигляду. Здебільшого використовується глуха верстка, де ілюстрації закриті із чотирьох сторін.

Шрифти цієї газети є різними, на одній сторінці налічується близько 7 різних шрифтів, що створює труднощі для читання.

У заголовній частині знаходиться назва газети, яка друкована двома кольорами (синім та жовтим), сайт редакції газети, номер випуску, періодичність, дата виходу, також реквізити передплати та навіть новини, що надає газеті «важкого» вигляду.

Отже, незалежний загальнополітичний регіональний тижневик «Наш день» дотримується вимог композиції, мови та стилю, а також публікує лише достовірну інформацію, проте художньо-графічне оформлення вимагає конкретних змін, адже наявне оформлення утруднює сприймання матеріалів.

3.3. Аналіз газети «Нова Тернопільська газета»

Загальнополітична регіональна газета «Нова Тернопільська газета», заснована 12 серпня 2000 року. Випускається один раз в тиждень – у середу. Як зазначається на сайті газети «Нова Тернопільська газета», «її наклад становить 27000 примірників» [35].

Аналіз здійснювався на основі випусків № 16 (734) за 27 травня 2020 року, № 17 (735) за 3 червня 2020 року, № 18 за (736) 10 червня 2020 року.

У газеті наявні такі жанри журналістики, як репортаж (у одному випуску від 2 до 3), наприклад, матеріал *«Зупинив вантажівку на... живій людині»*, інтерв'ю (у одному випуску від 1 до 2), наприклад, матеріал *«Нікого не агітуємо, просто живемо за своїми правилами та пріоритетами»*, замітки (у одному випуску від 7 до 11), наприклад, матеріал *«Влітку тернопільські учні та студенти їздять у комунальному громадському транспорті безкоштовно»*, статті (у одному випуску від 8 до 10), наприклад, матеріал *«У складі збірної Союзу лише кияни»*.

Фактичний матеріал у цій газеті можна вважати не надто достовірним, адже відсутні покликання на першоджерела. Наприклад, у матеріалі *«Президент хоче врегулювати інститут першої леді на рівні законодавства»*, відсутня вказівка авторства цього тексту та немає жодного джерела, з якого взята ця інформація. У газеті можна побачити окремі матеріали, в яких є посилання на першоджерело.

Текст не перенавантажений фактичним матеріалом, тим самим він додає легкості у читанні. Наявна недоречність фактів у матеріалі *«У складі збірної Союзу лише кияни»*, де розповідається про матч ФК «Динамо» у Радянському союзі та згадується такий факт, що *«Фабіо Капелло – видатний наставник, ніколи не приховував свого захоплення до Лобановського»*.

Щодо композиції матеріалів газети «Нова Тернопільська газета», то використовуються два види композицій – оповідна та діалогова. Також виділяють окремо композиційні шаблони, у цій газеті є публіцистичний шаблон «переверненої піраміди» та інколи шаблон інтерв'ю.

Газетне видання «Нова Тернопільська газета» поділяється на рубрики, назва яких відображена у колонтитулах: «Влада», «Персона», «Новини», «Кримінал», «Культура», «Спорт», «Інформ», «Сердечко», «Мікс», загалом налічується 9 рубрик. В залежності від того, куди входять рубрики – системні, тобто ті, які відтворюють основний текст. В залежності від того, чи відтворює рубрика тему композиційної одиниці – тематичні, за нумерацією – ненумеровані. Від залежності того, як розташовані рубрики стосовно основного тексту – це паралельні.

Мова та стиль у газетному виданні «Нова Тернопільська газета» є не надто грамотними, адже 25 січня 2012 року у газеті опублікували анонімний матеріал, назва якого *«Біля «Орнави» лилася «чорна» кров... Араби з неграми билися за наших курвів»*, яку проілюстрували колажем, де чорношкірі зображені мавпами [61]. Та все таки індивідуальний стиль наявний. Також варто уніфікувати усі скорочення, написання ініціалів, географічних назв. Як і в попередніх газетних виданнях, у цьому відсутні правильне вживання наголосів та розшифрування аббревіатур.

Художньо-графічне оформлення газети – важливий етап, який впливає на зовнішній вигляд видання. У газеті «Нова Тернопільська газета» наявні декоративні елементи: рамки, над якими підписують прізвище автора матеріалу, фігури у формі трикутників, які повідомляють, на якій сторінці потрібний матеріал. Лініями підведені колонтитули, над якими є лінк на Facebook та сайт газети, також зображені колонцифри та номер, дата випуску.

Фотоілюстрації у газеті є глухими або закритими в оборку. Вони несуть допоміжну інформацію, тобто доповнюють текст. В газеті домінують білий і голубий кольори, які гармонійно виглядають.

Шрифт назви газети є непомітний, адже використано надто малий кегель. Заголовки матеріалів зображені чітко та різкими кольорами (червоний, зелений, синій, коричневий, білий), що допомагає відокремити один матеріал від іншого.

3.4. Аналіз газети «Номер один»

Головна газета Тернополя – «Номер один» почала існування 5 жовтня 2005 року. «Тираж станом на 1 березня 2019 року становив 24 025 примірників. Газета розповсюджується в Тернополі та всіх 16 районних центрах області щосереди, спрямована на міське населення» [36]. Як зазначається у газеті «Номер один», теперішній тираж становить 21697 примірників [36].

Аналіз здійснювався на основі випусків № 15 від 15 квітня 2020 року, № 17 від 29 квітня 2020 року, №18 від 6 травня 2020 року.

Газета характеризується наявністю особливого аналітичного жанру журналістики – журналістського розслідування, яке публікується кожних два випуски (наприклад, матеріал *«Підприємець має право на відпустку та лікарняний»*). Також у газеті «Номер один» наявні статті (*«Заліщанин Роман Сасанчин підкорив «Голос країни»*»), у газетному виданні їх налічується від 6 до 10 публікацій. Також наявний такий інформаційний жанр як інтерв'ю (*«На своє 55-річчя художник Володимир Окрутний розповів про геометрію в іконі, Івана Франка й непередбаченість графіки»*, автором якої є Жанна Попович), їх кількість становить від 2 до 4 у одному випуску. Важливе місце у газетному виданні займають замітки, їх налічується близько п'ятнадцяти та для них виділена окрема сторінка.

Фактичний матеріал у газеті «Номер один» є достовірним, адже наявні покликання на першоджерела та коментарі людей, які їх підтверджують, наприклад, у матеріалі *«Ідентифікація на терміналах та дистанційне відкриття рахунку: в НБУ пояснили новий закон»* є коментар НБУ. Окремі матеріали перенасичені фактами, наприклад, в публікації *«Ізольований Почаїв: чому на Тернопільщині виникло і розвивається нове вогнище коронавірусу»* наводять такі факти: *«27 контактних медиків зачинили на обсервацію»*, *«священники з Почаєва лікуються у столиці»*, *«23 квітня представникам ЗМІ стало відомо, що в Олександрівській лікарні Києва з коронавірусом перебувають четверо священників зі Свято-Успенської Почаївської лаври»* та ще близько п'ятнадцяти фактів, в такому випадку текст важко читається.

Композиція матеріалів газетного видання є комбінованою, а саме діалоговою, описовою та оповідною. Також наявні композиційні шаблони, щоб контролювати композицію, у «Номер один» такими композиційними шаблонами є публіцистичний шаблон «переверненої піраміди».

Не менш важливим етапом у композиції є рубрики. У газетному виданні «Номер один» наявні такі рубрики: «Новини», у зв'язку з теперішніми подіями з'явилася рубрика «COVID-19», «Аналіз тижня», «Суспільство», «Кримінал», «Думки вголос», «Здоров'я», «Освіта», «Ексклюзив», «Тема тижня», «Життєві історії», «Рекламний блок», загалом налічується дванадцять рубрик, які є тематичними.

Мова і стиль матеріалі регіональної газети «Номер один» є зручними для читання. Загалом дати, імена та прізвища, міста є уніфікованими. Важливо звернути увагу на те, що відсутнє розшифрування аббревіатури, написання наголосу та неправильно вжиті тире. Також підпис тексту ім'я та прізвища автора є неправильним, адже прізвище повинне писатись великими літерами. У газеті використовується експресивний стиль (автор здійснює певний вплив на читачів), адже при висловленні автором своєї точки зору знаходяться одностайні, які зможуть підтримувати цю думку.

До художньо-графічного оформлення газети «Номер один» входять декоративні елементи – у цій газеті декоративні елементи розташовані зручно та красиво, де текст «дихає». У заголовній частині знаходиться червоно-чорний круг, в центрі якого знаходиться символічне число «1» білого кольору. Колонцифри поміщені у квадратну фігуру, а колонтитули підкреслені лінією, також рамками виділені матеріали.

Вид шрифту у заголовках є однаковий, але налічується шість різних його розмірів. Проте червоний шрифт заголовків добре підібраний та дивиться гармонійно із основним текстом та ілюстраціями. У заголовковій частині є назва видання, яка має два кольори (чорний та червоний), сайт газети, дата та номер випуску, який знаходиться по лівій стороні та статус газети. У газеті

застосовують три кольори – чорний, червоний та білий, які гармонійно поєднуються.

Фотоілюстрації у газеті «Номер один» є чіткими та якісними, хоча, порівняно із такими газетами як «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день» фотоілюстрації публікуються у малій кількості. Здебільшого верстка або глуха, де фотоілюстрація зі всіх боків закрита текстом, або закрита верстка в оборку, де фотоілюстрація закрита лише із трьох сторін. Чи не в єдиної із загальнополітичних регіональних газет Тернопільщини на сторінках наявна інфографіка, яка зацікавлює читачів своєю оригінальністю.

Отже, газета «Номер один» – одна із найбільш оформлених та цікавих загальнополітичних регіональних газет Тернопільщини: гармонійне поєднання кольорів, фотоілюстрації, які є чіткими та тісно пов'язаними із текстом та достовірний фактичний матеріал, простий стиль написання та зручна композиція.

3.5. Порівняльна характеристика загальнополітичних регіональних газет

Газети «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день», «Номер один», «Нова Тернопільська газета» являються єдиними загальнополітичними регіональними газети на Тернопільщині.

У газетах «Свобода плюс Тернопільщина» та «Номер один» використовують аналітичні жанри – стаття, кореспонденція, у «Номер один» публікують такий жанр, як журналістське розслідування, що є рідкість, порівняно із іншими газетами, а у газетах «Наш день» та «Нова Тернопільська газета» переважають інформаційні жанри – замітка, репортаж та інтерв'ю. Таким чином ті газети, які публікують здебільшого аналітичний матеріал, є більш успішні, адже тоді читач звертатиме увагу не лише на факти, але і бачитиме точку зору журналіста.

Фактичний матеріал у газетах «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день» та «Номер один» є достовірними, адже спостерігаються покликання на

першоджерела, а у газеті «Нова Тернопільська газета» відсутні як покликання, так і вказівки авторства текстів. Це може свідчити про те, що такої події, явища не було або ж про те, що редакція видала чужий матеріал. Такі газети, як «Свобода плюс Тернопільщина» та «Номер один» перенасичують текст фактичною інформацією, що спричиняє труднощі у читанні.

Композиції матеріалів газет частково збігаються, адже у всіх газетах наявна діалогова та оповідна композиції. У газети «Свобода плюс Тернопільщина» та «Номер один» є ще діалогова композиція, а у газеті «Наш день» спостерігається гіпертекстова композиція. Для того, щоб проконтролювати композицію газети, використовують публіцистичний шаблон «перевернена піраміда», а газети «Нова Тернопільська газета» та «Наш день» – ще й шаблон інтерв'ю. Кожне із газетних видань поділене на рубрики. У всіх газет є одна ідентична назва рубрики – «Новини». Та рубрики у всіх газетах є тематичними.

Мова і стиль видань є зручними та зрозумілими для читання. Проте, варто звернути увагу на те, що у жодній із них немає розшифрування аббревіатур та правильних наголосів слів, де це потрібно, та не уніфіковані тире та дефіси. Лише у газеті «Свобода плюс Тернопільщина» уніфіковані ініціали, дати, міста. Та у газеті «Номер один» можна звернути увагу на те, що підпис авторів оформлено неправильно.

Художньо-графічне оформлення газет займає важливу роль. При тому у всіх газетах наявні декоративні елементи, які не несуть жодної інформації, а надають вигляду газеті. У всіх газетах є фотоілюстрації, які, переважно, глухі та закриті в оборку, а також вони несуть допоміжну інформаційну функцію, а у газеті «Наш день» використовують фотоілюстрації, які не несуть жодної інформації.

Назва газети «Свобода плюс Тернопільщина» друкована двома кольорами – білий та синій, такі ж кольори є у газеті «Нова Тернопільська газета», ці кольори виглядають гармонійно у поєднанні із декоративними елементами газети. А газета «Номер один» виділяє себе з-поміж всіх своєю «стриманістю»

та «порядком», адже текст є не перенавантажений та «дихає», матеріали розділені рамками.

Отже, загальнополітичні регіональні газети «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день», «Номер один», «Нова Тернопільська газета» є зручними у композиції та легкими у читанні. Редакції газети «Свобода плюс Тернопільщина» варто звернути увагу на перенавантаження фактичним матеріалом газету. Редакція газети «Наш день» повинна збільшити кількість аналітичного матеріалу. Редакція газети «Нова Тернопільська газета» змушена довести те, що матеріали, які опубліковані в газеті – її, тобто, підписувати матеріал та покликатися на посилання.

ВИСНОВКИ

Завданням дослідження полягали в ознайомленні із типологією газетних видань та історією загальнополітичних газет Тернопільщини, характеристиці репертуару загальнополітичних регіональних газет тернопільського краю, аналізі роботи редактора над загальнополітичними газетним виданням в цілому та власне над загальнополітичними регіональними газетами Тернопілля.

Типології періодичних газетних видань досліджували такі науковці як С. А. Корконосенко, С. А. Гур'єв, С. П. Владимиров, В. В. Московцева. Загальнополітична газета, функціонально покликана інформувати, корелювати та мобілізувати. Регіональна газета є досить успішною в своєму регіоні, адже є актуальним першоджерелом цікавої інформації для зацікавлених читачів.

Як з'ясувалося, перша загальнополітична регіональна газета з'явилася ще у довоєнні роки. Більшість з газет у часи воєн тимчасово припинили свою діяльність, проте є і ті, які змінили назви та працюють і досі.

Асортимент загальнополітичних регіональних Тернопільщини є невеликим, проте ці газети є успішними та продаваними. Однак є й такі, які важко перенесли процес роздержавлення і припинили випуск в друкованому форматі (так, зокрема газета «Тернопіль вечірній» виходить лише в електронному вигляді).

Другий розділ нашої роботи присвячений дослідженню роботи редактора над загальнополітичною газетою, зокрема над фактажем, мовою та стилем, композицією, жанровим наповненням та художньо-технічним оформленням.

Робота редактора при редагуванні фактичного матеріалу є неабияк відповідальною, адже від кваліфікації редактора залежить читабельність, авторитетність та довіра читача до газети. Важливою є робота редактора і над композицією, мовою і стилем газетного видання. Варто, щоб редактор звертав увагу на пунктуацію та правила її вживання, адже матеріал, який написано із помилками, як правило, ніхто не читатиме. Доречно редактору зважати на стиль автора – особливість, яка прикрашає текст та робить його впізнаваним. Це своєрідна візитівка кожної газети та рубрики зокрема.

Художньо-графічне оформлення газетного видання – це не менш важливий етап підготовки газети. Адже дизайн газети – це перше, на що зверне свою увагу читач. Також варто розуміти, що «застосування елемента в конкретній газеті обумовлюється його роллю. Порядок їх розташування, логічні зв'язки між ними лежать в основі структури видання. Перенесення наголосу (головного зв'язку) змінює не лише загальний вигляд газетної сторінки, але й склад елементів оформлення й їх дію. Подібне стає можливим лише при гармонійному сполученні всіх змістовних і оформлювальних елементів. Будь-яке порушення єдиної композиції сторінки призводить до атектонічності форми і змісту, погіршує сприйняття газети, руйнує загальноприйняту модель» [18].

Проаналізувавши газетні видання «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день», «Номер один», та «Нова Тернопільська газета» дізналися, що газета «Свобода плюс Тернопільщина» є популярною газетою по області, адже у ній використовується достовірний фактичний матеріал, зрозумілі для читання мова та стиль, а також зручна композиція. Проте важливо зменшити кольорову гаму та уніфікувати заголовки.

Газета «Номер один» – одна із найбільш досконало оформлених та цікавих загальнополітичних регіональних газет Тернопільщини: гармонійне поєднання кольорів, фотоілюстрації, які є чіткими та тісно пов'язаними із текстом та достовірний фактичний матеріал, простий стиль написання та зручна композиція.

Незалежний загальнополітичний регіональний тижневик «Наш день» дотримується вимог композиції, мови та стилю, а також публікує лише достовірну інформацію, проте художньо-графічне оформлення вимагає конкретних змін, адже негативно впливає на читабельність і сприйняття аудиторії.

Отже, загальнополітичні регіональні газети «Свобода плюс Тернопільщина», «Наш день», «Номер один», «Нова Тернопільська газета» є зручними у композиції та легкими у читанні. Редакції газети «Свобода плюс Тернопільщина» варто звернути увагу на перенавантаження фактичним

матеріалом газету. Редакція газети «Наш день» повинна збільшити кількість аналітичного матеріалу. Редакція газети «Нова Тернопільська газета» змушена довести те, що матеріали, які опубліковані в газеті – власного авторства, тобто підписувати матеріал та покликатися на посилання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белькова С. В. Актуальні тенденції розвитку української газетної журналістики і жанровий процес. 2013. С. 273-281.
2. Богуславський О. В., Хітрова Т. В. Газетна журналістика. Запоріжжя : ЗНУ. 102 с.
3. Бондаренко Т. О. Літературне редагування : методичні матеріали для студентів зі спеціальності «Журналістика». Харків, 2003. 32 с.
4. Валуєнко Б. В. Зовнішнє оформлення друкованих видань : Способи композиційного зв'язку шрифту і зображення. Київ : Друкарство, 1999. 12-13 с.
5. Вартанов Г. І. Короткий довідник газетного працівника. Київ : Політвидав України, 1989. 173 с.
6. Видавнича справа в освітній галузі : проблеми, тенденції розвитку, проблеми. Київ : Інститут української філології, 2009. Випуск 39. 64 с.
7. Відеоінтерв'ю зі співзасновником і головним редактором «Ровесника» Володимиром Адріїшиним та власником журналу «Бізнес-компаньйон» Олегом Жаком. *Прес-клуб*. URL : <http://pressclub.kh.ua/anonsy/item/108-2017-06-19-20-25-43.html> (дата звернення: 25.04.2020).
8. Владимиров В. М. Основи теорії журналістики в поняттях та коментарях. Луганськ : Вид-во СУДУ, 1998. 146 с.
9. Газети спеціального призначення. *Інститут масової інформації*. URL : <https://imi.org.ua/blogs/hazety-spetsial-noho-pryznachennia-i1902> (дата звернення 18.01.2020).
10. Галушко М. Становлення і розвиток українських часописів м. Тернополя кінця XIX – 1939 р. Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повідомл. дев'ятої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 28-29 жовт. 2005 р. Львів : 2005. 89-93 с.
11. Галушко М. Українські часописи Тернополя і Тернопільщини (1886–1944 рр.) : Історико-бібліографічне дослідження. Львів : Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, 2008. 353 с.

12. Гаранина Н. С. Работа редактора над фактическим материалом. Москва : Издательство Московского университета, 1990. 63 с.
13. Гринькевич М. О. Творці магічної шпальти. Львів : «Вільна Україна», 2005. 155 с.
14. Досвід трансформації. Регіональна преса і вільний ринок: польський досвід. URL : <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/dosvid-transformaciii-regionalnapresa-i-vilnii-rinok-polskii-dosvid/lang/tab01>. (дата звернення: 29.05.2020).
15. ДСТУ 3017:2015 Видання. Основні види. Терміни та визначення. [Чинний від 2016-01-07]. К. : Держспоживстандарт України, 1995. 19 с. (на заміну ДСТУ 3017-95 Видання. Основні види. Терміни та визначення. [Чинний від 1996-01-01]. К. : Держстандарт України, 1995. 46 с.), с. 15.
16. ДСТУ 3018-95. Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення. [Чинний від 01.01.1996]. Вид. офіц. Київ, 1996.
17. Заїка Н. М. Фотографія у газеті: елемент оформлення чи самостійна журналістська робота. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2008. 79 с.
18. Іванов В. В. Техніка оформлення газети : курс лекцій. Київ., 2009. 101 с.
19. Іванов В. І. Техніка оформлення газети. Київ, 2000. 222 с.
20. Із книги Любомири Бойцун «Тернопіль у плинні літ. Історико-краєзнавчі замальовки». Тернопіль : Джура, 2003. 392 с.
21. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації. Львів : ПАІС, 2004. 185-193 с.
22. Карпенко В. О. Тематично-змістове збалансування газети. Київ : Вісник КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. С. 42-50.
23. Киселев А. П., Бакшин В. В., Кудрявцева Л. Н. Оформление периодических изданий. Москва : Издательство Московского университета, 1998. 415 с.

24. Класифікація газетних видань. URL : <https://studfile.net/preview/4031399/> (дата звернення : 15.01.2020).
25. Колоїз Ж. В. Теорія і практика редагування газет : навчально-методичні матеріали для лабораторних робіт для студентів спеціальності «Українська мова і література (редагування освітніх видань)». Кривий Ріг : КПП ДВНЗ «КНУ», 2012. 122 с.
26. Колоїз Ж. В. Теорія і практика редагування газет. Кривий Ріг : КПП ДВНЗ «КНУ», 2012. 122 с.
27. Колос: веб-сайт. URL : <http://zal.te.ua/index.php/onlajn-arhiv-gazety-qkolosq> (дата звернення: 25.04.2020).
28. Корконосенко С. Г. Социология журналистики. Москва : Аспект Пресс, 2004. 427 с.
29. Куляс П. П. Редагування газетних та журнальних матеріалів. Київ : Університет «Україна», 2002. 84 с.
30. Лариса Кобута. Пресові видання ЗУНР: специфіка функціонування та ідеологія змістового наповнення. URL : <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/20/06-06KobutaL.pdf> (дата звернення: 01.06.2020).
31. Максимович М. Ф. Фотоілюстрації у газеті : критерії, тенденції, перспективи. Львів : Вісник ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 23-30 с.
32. Миронюк Д. І. Концепція друкованого видання, або Коли «помре» остання газета на землі?. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. 41-44 с. URL : http://nbuy.gov.ua/j-pdf/Nzizh_2013_50_48.pdf (дата звернення: 09.01.2020).
33. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник. 5-те вид. перероб. та доп. К. : Центр учбової літератури, 2011. 496 с.
34. Наш день : веб-сайт. URL : <https://nday.te.ua/> (дата звернення: 20.03.2020).
35. Нова тернопільська газета : веб-сайт. URL : <http://nova.te.ua/> (дата звернення: 21.03.2020).

36. Номер один : веб-сайт. URL : <http://www.gazeta1.com/> (дата звернення: 20.03.2020).
37. Палійчук. А. Характерні зміни в типологічній структурі періодичних видань України (1991-1998 рр.). *Вісник Львівського університету*. Серія Журналістика. 2014. Випуск 39. С. 248–252.
38. Партико З. В. Загальне редагування. Методологія, норми редагування, теорія видавничої діяльності, комп'ютеризація редагування. Львів : Афіна, 2004. 416 с.
39. Перші газети в Тернополі видавали не тільки заради грошей. URL : <https://te.20minut.ua/Podii/pershi-gazeti-u-ternopoli-vidavali-ne-tilki-zaradi-groshey-10197240.html> (дата звернення: 29.04.2020).
40. Присяжний М. О. Організація роботи редакції газети і праці журналіста. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 179 с.
41. Проблеми регіональної газетної періодики в сучасному інформаційному просторі України та Польщі Матеріали Міжнародної наукової конференції «В єдності сила. Україна – Польща: спільні шляхи до свободи». 20–21 червня 2014 р. Житомир : 2014. 364 с.
42. Решетука Т. В. Українські видання Тернопільщини кінця XIX – початку XX століття: становлення та функціонально-типологічна характеристика. Тернопіль : 2018. 13 с.
43. Решетука Т. Українські періодичні видання Тернопілля доби національно-визвольних змагань українського народу 1918-1919 років. Тернопіль. 2019.
44. Різун В. В. Літературне редагування. Київ : Либідь, 1996. 240 с.
45. Робота редактора над авторським матеріалом : методичні рекомендації. Житомир, 2006. 52 с.
46. Роздержавлення газет Тернопільщини: результати, проблеми, перспективи. URL : <http://nsju.org/article/7637> (дата звернення : 15.01.2020).

47. Романюк Н. В. Тенденції становлення композиційно-графічної моделі газети. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2018. 168-172 с.
48. Свобода плюс Тернопільщина : веб-сайт. URL : <https://svoboda.te.ua/> (дата звернення: 20.03.2020).
49. Сковородкіна Н. М. Візуальне оформлення (дизайн) періодичного видання. Київ : Інститут журналістики, 2018. 356 с.
50. Смірнова О. Які функції виконує газета? *Макарівські вісті*. 2017. С. 3-4.
51. Сучасне газетне видання та стиль його оформлення. Реферат. URL : <https://osvita.ua/vnz/reports/journalism/22663/> (дата звернення: 11.02.2019).
52. Тернопіль вечірній : веб-сайт. URL : <http://t-v.te.ua/> (дата звернення: 21.03.2020).
53. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця. Київ : Наша культура і наука, 2005. 560 с.
54. Тимошик М. С. Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання : посібник. Київ : Наша наука і культура, 2012. 384 с.
55. Український Легіон у Тернополі, — вирізка з газети «Бережанські вісті» від 27 липня 1941 року. *Погляд*. 2016. 29 червня.
56. Фенько Н. М. Газетно-журнальні видання. Кропивницький : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2017. 136 с.
57. Фрост К. Дизайн газет и журналов. Москва : Издательский дом «Университетская книга», 2008. 212 с.
58. Ходак Н. В. Особливості газетної верстки молодіжних періодичних видань. Хмельницький : Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету України «КПІ», 2015. 207-2018 с.
59. Шевченко В. Е. Художньо-технічне редагування : підручник. КПУ імені Тараса Шевченка, ін-т журналістики. Київ : Видавець ПАЛИВОДА А. В., 2010. 516 с.

60. Шевченко В. Е. Елементи оформлення сучасного газетного видання: наукові записки. Київ : Інститут журналістики, 2000. 88-95 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця. Класифікація газетних видань

Науковці	Ознаки	Типи видань
С. М. Корконосенко	1. За регіональним розповсюдженням: 2. За засновником: 3. За змістовим наповненням:	1. Транснаціональні, національні, регіональні, місцеві; 2. Державні, недержавні; 3. Якісний тип, масовий тип.
С. А. Гурьєва	1. Поділ періодичних видань:	1. Громадсько-політичні, ділові, рекламно-інформаційні.
В. М. Владимиров	1. За складом засновників: 2. За формою власності: 3. За політичною організацією: 4. За типами ЗМІ: 5. За обсягом інформаційного простору: 6. За періодичністю виходу: 7. За обсягом аудиторії:	1. Державні, недержавні; 2. Державна, власна; 3. Урядові, проурядові, опозиційні; 4. Газета, електронна преса, журнали, альманахи; 5. ЗМІ міжнародного масштабу, всеукраїнського, регіонального, обласного, районного; 6. Щомісячні, щотижневі, щоденні; 7. Загальнополітичні, спеціалізовані.
В. В. Московцева	1. За методом відображення дійсності: 2. За засновником видання: 3. За метою видання: 4. За віком: 5. За територією розповсюдження:	1. Інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні; 2. Урядові, незалежні, партійні, корпоративні; 3. Політичні, суспільно-політичні, наукові, науково-просвітницькі, розважальні, спеціальні; 4. Дитячі, молодіжні, для зрілого віку, для літніх людей, сімейні; 5. Транснаціональні, всеукраїнські або центральні, регіональні.

**Таблиця. Історія становлення загальнополітичних газет на
Тернопільщині**

Назва газети	Історія
«Подільське слово»	Виходила у 1904-1907 роках. Її редакторами були Сидір Голубович та Олексій Постригач. Уже у 1909-1912 роках почала видаватись газета «Подільське слово», виходила щоп'ятниці під керівництвом редактора Йосифа Ковальського.
«Український голос»	У 1918 році було створено газету, вона видавалася українською мовою. Проіснувала вона до 1920 року.
«Наша земля»	Газета з'явилася на Тернопільщині 28 грудня 1918 року у місті Чортків, у якій постійно інформувала читачів про діяльність уряду Української Народної Республіки, його Державних Секретаріатів, Земельної комісії.
«Стрілець»	Перший номер газети вийшов 1 січня 1919 року у Тернополі за редакцією В. Пачовського. На території Західноукраїнської Народної Республіки вийшло всього 47 номерів цієї газети. Загальнополітична газета «Стрілець» виходила щоденно на 4 сторінках, великим форматом та накладом у 16 тисяч. Та вже 16 листопада припинила своє існування на Тернопільщині.
«Українські вісти»	Газету вперше видали до друку 25 травня 1919 року. Проіснувала вона не надто довго – до 1921 року. Редагував газету «Українські Вісти» Ф. Булат.
«Збаражське слово»	5 лютого 1919 року започаткували українськомовну газету і у Збаражі під назвою «Збаражське слово». Газета проіснувала до 1921 року.
	У 1918 році активний діяч ЗУНР Петро Карманський, голова Тернопільського повітового комітету Національної Ради, власним коштом видаватиме загальнополітичний тижневик «Голос

«Голос Поділля»	Поділля». На сторінках цієї газети, обсягом 2-4 сторінки, вміщувалися звернення повітового комісаріату, повідомлення про чергові засідання та статті на актуальні теми. Останній випуск цієї газети вийшов 24 листопада 1919 року.
«Сміх і горе січового стрільця»	вийшло у Крем'янці у 1919 році. Його видавав Кіш Корпусу Січових стрільців. До сьогодні не збереглося ані самого видання, ані детальних відомостей про нього.
«Червоний Збараж»	У 1940-х роках у Збаразькому повіті виходила газета «Червоний Збараж», яку випускали щоденно по 2 сторінки тиражем 6 тисяч примірників.
«Більшовик»	Працювала з 10 квітня 1919 до 19 липня 1925 (з перервами). На сторінках «Більшовика» вперше виступили з творами письменники Олександр Корнійчук, Іван Ле, Юрій Яновський, Гео Шкурупій та інші. «Ленінським шляхом» – перший номер газети.
«Червоний жовтень»	Випускалася з 7 листопада 1925 року і була офіційним джерелом інформації про процеси, які відбувались в країні. Виходила у Бережанах у 1941–1942 роках двічі на тиждень (четвер, неділя). Редактор не зазначений. Обсяг газети – 2 сторінки.
«Ровесник»	Вийшла на Тернопільщині у 1966 році. Перший номер вийшов 1 січня 1967. У 1991–1996 роках виходила під назвою «Західна Україна», 1996 – 2002 – молодіжна газета «Ровесник».
«Зоря комунізму»	Заснована у грудні 1939 році в Чорткові. З вересня 1990 р. виходить під назвою «Голос народу». Засновники: Чортківська районна рада народних депутатів, районна партійна організація, колектив редакції.
«Діалог»	Заснована у вересні 1939 року як орган районного комітету КП під назвою «Сталінським шляхом», від вересня 1956 року – «Промінь комунізму», від квітня 1962 – «Прапор перемоги».

«Колос або Перемога»	Заснована 24 лютого 1940 року під назвою «Перемога». Спочатку видання мало назву «Перемога», а з 1965 року – «Колос». Газета виходить на 8-и або 12-и сторінках, журналісти пишуть про актуальні проблеми.
«Бережанські вісти»	«Бережанські вісти» – щомісячна газета. Виходила в місті Бережани (тепер райцентр Тернопільської області) від 1935 року. Видавець і відповідальний редактор Ю. Поплавський.
«Дзвін»	Заснована в жовтні 1989 року. Засновник і видавець – Тернопільське обласне товариство «Меморіал» імені Василя Стуса, від 2003 р. співвидавець – Державний архів Тернопільської області.

ДОДАТОК В

Заголовна частина газети загальнополітичної регіональної газети Тернопільщини «Свобода плюс Тернопільщина»

Заголовна частина газети загальнополітичної регіональної газети

«Наш день»

Триває передплата «Нашого ДНЯ» на наступне півріччя 2020 року!

індекс - 68710

1 місяць – 28 грн. 50 коп.
3 місяці – 82 грн. 90 коп.
6 місяців – 159 грн. 40 коп.
12 місяців – 314 грн. 10 коп.

Передплатити «Наш ДЕНЬ» можна у будь-якому поштовому відділенні або у листоноші

У ціну газети враховано вартість поштової послуги: приємно та доставку видання до передплатників

Життєві історії у "Сімейному гніздечку"

Несподіванка під ялинку

3 стор.

Іван КРУП'ЯК: «Рік білого металевого Щура - передвісник майбутнього на наступних дванадцять та шістдесят років»

5 стор.

Незалежний громадсько-політичний тижневик Тернопілля | Заснований у червні 2013 року | індекс - 68710

Наш ДЕНЬ

www.nday.te.ua

№1 (337) / 10 січня-14 січня 2020р.

Твій. Мій. Наш ДЕНЬ. Разом!

Заголовна частина газети загальнополітичної регіональної газети

«Номер один»

4	У Бережанський цегельний завод інвестували 130 мільйонів	10	У Тернополі студентка на очах усього коледжу побила ровесницю	2	Карантин в Україні продовжать, але послаблять
----------	--	-----------	---	----------	---

6 травня
2020 року
№18
(736)

ГОЛОВНА ГАЗЕТА ТЕРНОПОЛЯ

www.gazeta1.com

НОМЕР **1** ОДИН

ЧОМУ НОСІННЯ РУКАВИЧОК – МАЯЧНЯ ТА ЧИ МОЖУТЬ ЗАРАЖАТИ ПОМЕРЛІ: ЛІКАР ВІДПОВІЛА НА ГОЛОВНІ ЗАПИТАННЯ ПРО КОРОНАВІРУС

6
стор.

Заголовна частина газети загальнополітичної регіональної газети

«Нова Тернопільська газета»

Власник документу:
Юлія Зубик

Дата перевірки:
17.06.2020 16:18:15 EEST

Дата звіту:
18.06.2020 00:07:26 EEST

ID перевірки:
1004102674

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100004381

Назва документу: Клапоушко_B41_для перевірки

ID файлу: 1004115385 Кількість сторінок: 50 Кількість слів: 11745 Кількість символів: 88038 Розмір файлу: 555.15

7.95% Схожість

Найбільша схожість: 1.23% з джерело <https://strichka.com/article/86879824>

7.95% Схожість з Інтернет джерелами

169

Page 52

0.19% Текстові збіги по Бібліотеці акаунту

1

Page 54

15% Цитат

Цитати

49

Page 55

Не знайдено жодних посилань

0.09% Вилучень

Джерела менше, ніж 8 слів автоматично вилучено

0.09% Вилучення з Інтернету

2

Page 56

0.09% Вилученого тексту з Бібліотеки

4

Page 56

Підміна символів

Не знайдено заміненних символів

Рецензія

на дипломну роботу

«Редакційна підготовка загальнополітичної регіональної газети»
студентки IV курсу відділення комп'ютерних та видавничих технологій
спеціальності «Журналістика»

Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола

Клапоушко Вікторії Іванівни

Дипломна робота присвячена дослідженню редакційної підготовки загальнополітичної газети в розрізі аналізу тернопільських газет. Тема є без сумніву актуальною, адже сьогодні регіональна газета переживає не найпростіший період балансування на межі потрібності, якнайповнішого задоволення потреб сучасної аудиторії та конкурування з інтернет-середовищем. А відтак від якості роботи редактора та всієї редакції залежить успіх газети в окремому регіоні.

Пропонована дипломна робота цілком відповідає темі та поставленим завданням. Студентка чітко сформулювала мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, практичне та теоретичне значення, а також джерела та методи, застосовані в ході дослідження.

У першому розділі студентка розглянула класифікаційний ряд газетних видань, історію становлення та сучасний репертуар загальнополітичних газет на Тернопіллі.

Другий розділ присвячений аналізу методики редакційної підготовки цього виду видання.

У третьому розділі Вікторія Клапоушко здійснила редакторський аналіз чотирьох газет Тернопілля та їхню порівняльну характеристику.

Дипломна робота Вікторії Клапоушко загалом відповідає вимогам актуальності, самостійності та новизни. Однак, на нашу думку, робота потребує глибшого аналізу щодо тематичного та жанрового наповнення, а також варто було здійснити моніторинг читачьких вподобань та потреб. Доречною стала б додаткова інформація для ілюстрування здійсненого аналізу.

Дослідження відповідає вимогам дипломної роботи та за належного захисту заслуговує позитивної оцінки.

Рецензент

д-р. філол. н. зі спец. «Журналістика»

Фінклер Ю. Е.

